

نشریه حقوق شهروند

حقوق برشماره

شماره اول

فصل چهارم

حقوق کارکنان

فصل سوم

حقوق
املاک و مستغلات

فصل دوم

جرایم شهری

فصل اول

حقوق شهروندان

ایمان حجتی

ویژه نامه حق بر شهر

به مناسبت روز حقوق شهروندی

وابسته به خبرگزاری ایمن

مدیر مسئول: ایمان حجتی

سر دبیر ارشد: زهرا محمدی

مدیر هنری: سید مهدی رضوی

با تشکر از لیلا رئیسی: رئیس کانون وکلادادگستری استان اصفهان

محمد شریف شاهی: مشاور شهردار اصفهان در امور شفافیت و مبارزه با فساد

عباس صادقی: کارشناس حقوقی

آدرس: اصفهان - میدان لاله - کندروی اتوبان فرودگاه - نبش پارک

مجتمع فرهنگی مطبوعاتی شهرداری اصفهان - طبقه چهارم - خبرگزاری

ایمن

تلفن: ۸ - ۳۵۵۴۴۱۱۲ - ۰۳۱

تمامی حقوق مادی و معنوی متعلق به خبرگزاری ایمن است

فصل اول

حقوق شهروندان

مهم ترین حقوق
شهروندان چیست؟

حقوق شهروندان ایرانی در زمان
شیوع کرونا چیست؟

حقوق شهروندان در حمل و نقل
شهری چیست؟

رعایت حقوق شهروندی، زندگی توأم با صلح و دوستی

لیلا رئیسی

مباحث حقوق شهروندی امروزه یکی از موضوعات جدی تمام جوامع بشری است. هر چقدر افراد یک جامعه به حقوق شهروندی خود و دیگران بیشتر آشنا بوده و رعایت نمایند، زمینه زندگی توأم با صلح و دوستی در آن جامعه بیشتر فراهم خواهد بود.

در حوزه حقوق شهروندی از سویی باید با بهره گرفتن از روش‌های آموزشی مختلف افراد از سنین پایین با حقوق شهروندی شان کاملاً آشنا شده و از سوی دیگر باید تلاش گردد روحیه مطالبه‌گری حق محور در تمام افراد جامعه ایجاد شود، تا افراد خودجوش حقوق شهروندی خود را مطالبه و از آنها بهره‌مند شوند. در عین حال باید تمام شهروندان رعایت حقوق شهروندی دیگران را جزء تکالیف اساسی خود بدانند.

با تلاش‌هایی که در چند سال اخیر صورت گرفته است، امروزه حقوق شهروندی به دغدغه بسیار مهم و جدی تبدیل شده است، اما قطعاً این تلاشها کافی نبوده و باید تمام مسئولان، نهادهای مدنی و آحاد مختلف جامعه در جهت تبیین، اجرا و رعایت هر چه جدی‌تر حقوق شهروندی در میان تمام اقشار مختلف تلاش کنند تا بتوانیم شاهد وضعیت مطلوبی از این نظر در جامعه باشیم.

کانون و کلا بعنوان یک نهاد مدنی که رسالت اصلیش دفاع از حقوق افراد و نظارت بر حسن اجرای قوانین و تلاش در جهت تحقق اصل حاکمیت قانون است مسلماً در این زمینه می‌تواند نقش بسیار مثبت و موثری ایفاء کند. و کلا نیز می‌تواند نقش موثری در پیشبرد جامعه مدنی و آگاه‌سازی شهروندان نسبت به حقوق و تکالیف شهروندی داشته باشند.

رئیس کانون و کلای دادگستری استان اصفهان

حقوق شهروندان ایرانی در زمان شیوع کرونا چیست؟

وقتی بیماری واگیردار و مهلکی مانند کرونا شایع می‌شود، همه دستگاه‌های بهداشتی و درمانی به حالت آماده باش در می‌آیند و تلاش می‌کنند از بروز و همه‌گیر شدن آن جلوگیری کنند؛ اما آیا حقوق شهروندان تنها محدود به این موارد می‌شود یا معاضدت‌های کیفری و حقوقی دیگری نیز در این زمینه پیش‌بینی شده است؟

مقابله با شیوع امراض مسری و همه‌گیر از نخستین حقوق شهروندان هر کشور است. دستگاه‌های اجرایی و بهداشتی بر اساس شرح وظایف قانونی و اجرایی که دارند تلاش می‌کنند با این‌گونه بیماری‌ها مقابله کنند، زیرا شیوه این‌گونه امراض همه ابعاد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشورها را تحت تاثیر قرار می‌دهد و لطمات جبران‌ناپذیری باقی می‌گذارد. در ایران، ماده ۱۱۳ منشور حقوق شهروندی بر حق برخورداری از محیط زندگی سالم و عاری از میکروب تاکید می‌کند. اخیراً بیماری کرونا در کشور چین شیوع پیدا کرد. این بیماری در دسته امراض مسری کشنده تقسیم‌بندی می‌شود، به همین دلیل تدابیر قرنطینه و پیشگیری‌های شدیدی در کشورهای مختلف اتخاذ شد تا از ورود ناقل بیماری و شیوع آن جلوگیری شود. نکته قابل توجه آنکه، پیشگیری از شیوع امراض مسری خطرناک نظیر کرونا در شهرها و کلانشهرها از اهمیت بیشتری برخوردار است، زیرا معمولاً شمار بسیاری از افراد در این مناطق سکونت دارند و تراکم اجتماعات انسانی در قالب‌هایی همچون آپارتمان‌نشینان و ساکنان کوی‌ها، در شهرها بیشتر است.

در ایران قانون «طرز جلوگیری از بیماری‌های آمیزشی و بیماری‌های واگیردار» مصوب ۱۱ خرداد ۱۳۲۰ از مهم‌ترین متون قانونی است که بر اساس آن وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ملزم به اجرای طرح‌هایی برای مقابله با امراض مسری و آمیزشی شده است. اما اکنون جای این پرسش مطرح است که در صورت قصور یا انجام عمدی یا سهوی عملی که منجر به شیوع بیماری‌های واگیردار در شهرها و اجتماعات انسانی شود، چه عواقبی در انتظار مرتکب است؟ و آیا امکان تعقیب مرتکب تحت عنوان جرایمی مانند قتل وجود دارد؟

← مهم‌ترین رکن، احراز رابطه علیت یا سببیت است

عباس محبوب، وکیل دادگستری و دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی می‌گوید: برای آنکه امکان انتساب عمل مجرمانه و در نتیجه مجازات مرتکب وجود داشته باشد، باید رابطه علیت یا سببیت احراز شود و در صورت احراز هر

در ایران قانون «طرز جلوگیری از بیماری‌های آمیزشی و بیماری‌های واگیردار» مصوب ۱۱ خرداد ۱۳۲۰ از مهم‌ترین متون قانونی است که بر اساس آن وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ملزم به اجرای طرح‌هایی برای مقابله با امراض مسری و آمیزشی شده است

یک از این موارد امکان تعلق عنوان مجرمانه عمد یا غیرعمد وجود دارد. وی ادامه می‌دهد: بر اساس فصل دوم قانون «طرز جلوگیری از بیماری‌های آمیزشی و بیماری‌های واگیردار» که از ماده شانزدهم تا بیست و چهارم این قانون را شامل می‌شود اتخاذ و اجرای تدابیر درمانی و پیشگیرانه برای ۱۲ بیماری وباء، طاعون، تب زرد، تیفوئید، تیفوس، آبله، مخملک، سرخچه، دیفتیری، اسهال خونی، سرسام و تب عرق سرد را الزامی کرده است، البته در اصلاحیه این ماده فلج اطفال و چند بیماری دیگر نیز به این تعداد افزوده شده است، اما بسیاری از این امراض با واکسیناسیون از بین رفته و در مقابل بیماری‌های مسری جدید و خطرناکتری مانند کرونا شایع شده است.

این حقوقدان با اشاره به ماده ۵۲۹ قانون مجازات اسلامی، تاکید می‌کند: دادگاه مکلف است استناد نتیجه حاصله در مواردی که تقصیر موجب ضمان کیفری و مدنی است را احراز کند، بنابراین در مواردی که بیماری‌های واگیردار باعث مرگ یا نقص عضو دیگری شود، باید امکانی برای احراز رابطه علیت یا سببیت وجود داشته باشد. محبوب اضافه می‌کند: اگر فردی که ناقل بیماری واگیردار است با کتمان بیماری وارد جمعیتی از افراد شود به قصد آسیب زدن به آن‌ها یا مسئولان بهداشتی از درمان خودداری یا قصور کنند و این اقدامات سبب مرگ یا نقص عضو فردی شود، مرتکب به استناد ماده ۴۹۲ قانون مجازات اسلامی قابل قصاص یا مستوجب پرداخت دیه است. وی یادآور می‌شود: اگر شایع کردن بیماری واگیردار یا اهمال در مقابله با آن به قصد ایجاد اختلال در نظم عمومی یا ایجاد تنش کلان در کشور باشد، مورد مشمول عنوان محاربه یا افساد فی الارض می‌شود و در صورتی که فردی بداند با آمیزش، طرف مقابل او نیز به بیماری واگیردار مبتلا می‌شود به حبس از سه ماه تا یک سال محکوم خواهد شد. این حقوقدان تاکید می‌کند: اگر فردی دیگری را به ویروس کشنده مبتلا کند، اما فرد مبتلا شده به علت دیگری مانند تصادف فوت کند، مرتکب بر اساس ماده ۱۲۲ قانون مجازات اسلامی به مجازات شروع به قتل عمدی محکوم می‌شود؛ ولی اگر مرگ اتفاق نیفتد، فرد مبتلا شده می‌تواند از باب ایراد خسارت جانی و مالی علیه طرف طرح دعوا کند.

حمایت قانونی از مبتلایان به بیماری‌های واگیردار

محمدرضا فاتحی، وکیل دادگستری و کارشناس ارشد حقوق عمومی با اشاره به «قانون شهرداری‌ها»، می‌گوید: در بند ۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری‌ها مراقبت در امور بهداشت ساکنان شهر و تشریک مساعی با مؤسسات وزارت بهداشت و درمان در آبله‌کوبی و تلقیح و تزریق واکسن برای جلوگیری از امراض ساریه از وظایف شهرداری دانسته شده است، اما این بخش از وظایف مدیریت شهری به مرور سلب و در قالب خدمات تخصصی به وزارت بهداشت سپرده شده است. وی ادامه می‌دهد: پزشکان، ماماها، پرستاران، متولیان آزمایشگاه‌ها و همه کارکنان و شاغلان بخش‌های دولتی و خصوصی وزارت بهداشت و درمان در صورت اطلاع از موارد ابتلا به بیماری‌های واگیردار موظفند به شبکه بهداشت و درمان یا دانشگاه علوم پزشکی اطلاع دهند.

این وکیل دادگستری اضافه می‌کند: اشخاصی که مانع اجرای مقررات بهداشتی شده یا در اثر غفلت، باعث انتشار یکی از بیماری‌های واگیردار می‌شوند طبق ماده ۲۲ قانون طرز جلوگیری از بیماری‌های آمیزشی و بیماری‌های واگیردار به هشت روز تا دو ماه حبس تادیبی و ۵۱ تا ۵۰۰ ریال جزای نقدی یا به یکی از این دو مجازات محکوم می‌شوند. فاتحی می‌گوید: همه بیمارستان‌ها موظفند بر اساس مواد ۴ و ۵ «آیین‌نامه تاسیس بیمارستان» بیماران مبتلا به بیماری‌های واگیردار را در اسرع وقت مطابق مقررات و قوانین موجود پذیرش و موارد را به وزارت بهداشت و بهزیستی

اعلام کنند، همچنین بر اساس ماده ۱۱ آیین‌نامه انتظامی رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه‌ای شاغلان حرفه‌های پزشکی و وابسته»، شاغلان حرفه‌های پزشکی مکلفند در مواقعی که به منظور پیشگیری از بیماری‌های واگیردار یا در هنگام بروز سوانح از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یا مراجع تعیین شده از این وزارتخانه از آنان استمداد می‌شود، همکاری لازم را معمول دارند.

وی با اشاره به مقررات سازمان جهانی بهداشت در مقابله با بیماری‌ها، تصریح می‌کند: این مقررات از سال ۱۹۶۹ از سوی کشور ایران پذیرفته شده، اما مقررات جدید بهداشتی در سال ۲۰۰۵ بازنگری و به همه کشورهای جهان اعلام شد که ایران نیز از معدود کشورهایی است که در تهیه این مقررات بین‌المللی نقش داشته و برای اجرای آن دستورالعمل‌های اجرایی صادر کرده است.

این وکیل دادگستری با بیان اینکه مقررات سازمان جهانی بهداشت از سوی ۱۹۴ کشور عضو IRT اجرا می‌شود، ادامه می‌دهد: در این مقررات بر ضرورت کنترل مرزها، ایجاد گروه‌های واکنش سریع بهداشتی، کنترل واردات و توزیع محصولات غذایی و ایجاد زیرساخت‌های بهداشتی نظیر گروه‌های ایزوله تنفسی و کنترل مبادی ورودی و خروجی و مرزها در زمان شیوع بیماری‌های واگیردار تاکید شده است.

شفاف‌سازی و دسترسی آزاد به اطلاعات در سامانه شفافیت و شهروندمداری

راضیه کشاورز

محمد شریف‌شاهی، مشاور شهردار اصفهان در امور شفافیت و مبارزه با فساد گفت: یکی از رئوس برنامه‌هایی که در این دوره مدیریت شهری در دستور کار قرار گرفت، ارتقاء حقوق شهروندی بود که در این راستا سامانه شفافیت و شهروندمداری، شفاف‌سازی و دسترسی آزاد به اطلاعات راه اندازی شده است. وی تأکید کرد: وقتی حقوق شهروندی مطرح می‌شود، دیدگاه این است افرادی که در شهر زندگی می‌کنند، الزاماً و همیشه مخاطب تکالیف از طرف نهادهای عمومی و موسسات عمومی از جمله دولت، شهرداری و امثال آن نیستند و در مقابل تکالیفی که از آنها انتظار می‌رود در شهر و کشور نسبت به جامعه خود داشته باشند، قطعاً حقوق هم‌ترازی دارد که باید توسط نهادهای عمومی از جمله شهرداری‌ها رعایت شود و مورد توجه قرار گیرد.

مشاور شهردار اصفهان در امور شفافیت و مبارزه با فساد افزود: با توجه به موازنه حق-تکلیف، نحوه مدیریت و تعامل نهاد عمومی و کارکنان آن با مردم موضوعیت پیدا می‌کند. نهادهای عمومی منحصرأ دستور دهنده و امر کننده نیستند، بلکه مسئولیت‌هایی برای اداره شهر به نمایندگی از مردم دارند و در مقابل آن باید به مردم پاسخگو و مسئول باشند و یکی از مهم‌ترین وظایف آنها ارتقاء حقوق شهروندی است. وی ادامه داد: برای اینکه حقوق شهروندی از جایگاه شایسته برخوردار شود، باید آگاهی از این حقوق نیز وجود داشته باشد؛ زیرا بسیاری از افراد از حقوق خود آگاه نیستند و در مقابل تکالیفی بر عهده دارند که امکان دارد نسبت به آن آگاهی لازم را نداشته باشند.

شریف‌شاهی با بیان اینکه گاهی آگاه‌سازی شهروندان از حقوق خودشان توسط دستگاه‌های عمومی منجر به مطالبه می‌شود، از این رو و بر اساس گرایش سنتی سعی در مخفی نگه‌داشتن اطلاعات دارند، تصریح کرد: رویکرد مدیریت شایسته و مبتنی با حکمرانی خوب مستلزم این است که افراد از حقوق خود آگاه و مطالبه‌گر باشند.

وی افزود: شهرداری اصفهان در سه سال اخیر در راستای ارتقاء حقوق شهروندی، اقدامات زیادی را انجام داد که یکی از آنها تأکید بر شفافیت و اطلاع رسانی آزاد اطلاعات بود که از طریق رسانه‌های شهرداری انجام می‌شد، اما نظام‌مند و سیستماتیک نبود، از این رو به دستور شهردار اصفهان در سال ۹۶ الحاق شهرداری اصفهان و اجرای قانون انتشار به دسترسی آزاد به اطلاعات در شهرداری انجام و سپس سامانه شفافیت و شهروندمداری در راستای تحقق حقوق شهروندی ایجاد شد.

مشاور شهردار اصفهان در امور شفافیت و مبارزه با فساد خاطرنشان کرد: در سامانه شفافیت و شهروندمداری اطلاعات مختلفی ناظر بر عملکرد بخش‌های مختلف شهرداری به صورت ابتکاری منتشر می‌شود و شهروندان می‌توانند با مراجعه به آن اطلاعات ناظر بر عملکرد شهرداری اصفهان را ببینند.

وی با بیان اینکه تا قبل از راه‌اندازی سامانه شفافیت و شهروندمداری، بودجه شهرداری علی‌رغم تکلیف قانونی منتشر نمی‌شد، گفت: در حال حاضر شهروندان می‌توانند با مراجعه به این سامانه، گزارش کامل بودجه کل مصوب شهرداری اصفهان را سال به سال مشاهده کنند.

شریف شاهی اظهار کرد: وقتی تأکید می‌شود که شهرداری‌ها به عنوان موسسات عمومی به نمایندگی از مردم عمل می‌کنند، باید این امکان فراهم شود تا شهروندان بتوانند به خوبی عملکرد شهرداری‌ها را ارزیابی کنند. وی اقدام دیگر در راستای شفافیت در شهرداری اصفهان را علاوه بر اعلام بودجه در سامانه شفافیت و شهروندمداری، اطلاع‌رسانی لیست پروژه‌های در حال انجام و به‌روزرسانی آن هر سه ماه یکبار دانست و گفت: با انجام این اقدام شهروندان آگاه می‌شوند که چه پروژه‌هایی با چه مبالغی توسط کدام سازمان یا منطقه شهرداری در حال انجام است و از این طریق امکان ارزیابی حداقلی برای شهروندان فراهم می‌شود.

مشاور شهردار اصفهان در امور شفافیت و مبارزه با فساد ادامه داد: اساسنامه سازمان‌های وابسته به شهرداری در این سامانه بارگذاری شده که باعث ارزیابی دقیق‌تر و مسئولیت‌پذیرتر شدن سازمان‌ها خواهد شد.

وی افزود: اطلاع‌رسانی عمومی نسبت به حقوق شهروندی از دیگر مواردی بود که در دستور کار قرار گرفت و در راستای این هدف، خانه حقوق شهروندی شکل گرفت که یکی از رسالت‌های آن آگاه‌سازی شهروندان نسبت به حق و حقوق خود در حوزه‌های مختلف از جمله حقوق کودک، حق آموزش، حقوق معلولان، سالمندان و ... است.

شریف شاهی با بیان اینکه خانه حقوق شهروندی دوره‌های آموزشی مختلفی را در دستور کار خود قرار داده است، گفت: با توجه به اینکه شهر اصفهان کاندیدای شهر دوستدار کودک است و باید کودکان نسبت به حقوق و تکالیف خود آگاه شوند تا در بزرگسالی جامعه بهتری داشته باشیم، دوره‌های آموزشی حقوق کودک، دوره آموزشی مربی کودک با همکاری مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک و انجمن علمی حقوق کودک ایران

برای معلمان مدارس برگزار شد که تنها در یک دوره ۷۰ نفر از معلمان مدارس دوره ابتدایی اصفهان شرکت کردند.

وی تصریح کرد: یک دوره سه روزه نیز برای ۱۵۰ نفر از قضات دادگستری، وکلا و کارشناسان حقوقی با همکاری مرجع ملی کنواسیون حقوق کودک در کتابخانه مرکزی شهرداری اصفهان برگزار کردیم که می‌توان گفت شهرداری در برگزاری دوره‌های آموزشی حقوق کودک در ایران پیشتاز بوده است. مشاور شهردار اصفهان در امور شفافیت و مبارزه با فساد برگزاری کافه کتاب را از دیگر اقدامات خانه حقوق برشمرد و گفت: با شیوع کرونا بر این باور بودیم که حق سلامت و حیات بنیادی‌ترین حق افراد است و نباید در معرض خطر قرار گیرد، از این رو تمام برنامه‌های حضوری خانه حقوق از دستور کار خارج شد و برگزاری برنامه‌های به صورت غیر حضوری در دستور کار قرار گرفت.

وی با بیان اینکه به صورت غیر حضوری یک برنامه مشترک با همکاری انجمن بارگام مهر برگزار شده و چند پروژه آموزشی غیر حضوری نیز در دستور کار قرار گرفته است، اظهار امیدواری کرد این بیماری هر چه زودتر رفع و شرایط به نحوی پیش برود تا امکان برگزاری برنامه‌ها به صورت حضوری فراهم و خدمت‌رسانی بهتری انجام شود. شاهی ادامه داد: از جمله این پروژه‌ها، مسابقه نقاشی با عنوان «حقوق کودک از نگاه کودک» بود که در پوسترهای اطلاع‌رسانی آن فهرست جامعی از حقوق کودکان منتشر شد همچنین با مساعدت وزارت دادگستری و همکاری وزارت آموزش و پرورش این پوستر در سامانه «شاد» منتشر شد و بازخورد زیادی به همراه داشت؛ در واقع به نوعی دیده شدن عناوین حقوق کودک، حساس کردن خانواده‌ها و والدین نسبت به حقوق کودکان بود. وی اظهار کرد: اقدام دیگر که بنرهای آن نیز در شهر نصب شده، انتشار محتوای آموزشی بر اساس پیام‌های مختصر در قالب طرح‌های تبلیغات فرهنگی شهروندی با موضوع حقوق کودکان در سطح شهر اصفهان است که در آن نقاشی‌های منتخب مسابقه حقوق کودک استفاده شده است.

مشاور شهردار اصفهان در امور شفافیت و مبارزه با فساد با بیان اینکه کتاب آموزشی در زمینه حقوق کودکان با عنوان «حقوق کودک، از نگاه کودک» به زودی منتشر خواهد شد که در آن نقاشی‌های ارسالی با موضوع حقوق کودکان استفاده می‌شود، خاطر نشان کرد: به زودی با همکاری مشاوران جوان شهردار اصفهان، یک مجموعه در ارتباط با حقوق معلولان آماده خواهد شد. وی گفت: خانه حقوق نقش تسهیل‌گری موضوعات را نیز دارد، به عنوان مثال برخی مسائل در شهر وجود دارد که تنها مختص اصفهان نیست، مثل تردد معلولان و موانعی که در شهر وجود دارد از این رو در این رابطه هماهنگی و همکاری‌هایی با قسمت‌های مختلف شهرداری از جمله معاونت شهرسازی و معماری و ستاد مناسب‌سازی شهرداری داریم و این موضوع را به معاونت حقوقی ریاست جمهوری، قسمت مربوط به «معاونت پیگیری و اجرای قانون اساسی» منعکس

کردیم که با استقبال مواجه شد و درخواست کردند پیش نویس دستورالعمل آن تهیه و متعاقب آن نامه‌ای توسط «معاونت پیگیری و اجرای قانون اساسی» به سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور ارسال شد تا پیشنهادات ارسالی با نظارت استانداری‌های کشور اجرایی شود. شریف شاهی در پایان با تاکید مجدد بر حق شهروندان در دسترسی آزاد به اطلاعات از شهروندان درخواست کرد با رصد اطلاعات اعلامی توسط شهرداری اصفهان در رسانه «شفافیت و شهروندمداری شهرداری اصفهان» به آدرس: <http://shafafiat.isfahan.ir/> در نظارت هر چه بیشتر بر عملکرد شهرداری و سازمان‌های وابسته آن موثرتر اقدام کنند. وی همچنین اعلام کرد: شهروندان می‌توانند از طریق سامانه انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات به آدرس <https://foia.farhang.gov.ir/> سایر اطلاعات ضروری را که احیاناً در سامانه شفافیت شهرداری اصفهان نمایه نشده است را استعلام نمایند و پاسخ خود را از شهرداری دریافت کنند.

حقوق شهروندان در حمل و نقل شهری چیست؟

ناوگان حمل و نقل عمومی از مهم‌ترین اجزای مدیریت شهری است که نقشی تعیین‌کننده در ارائه خدمات به شهروندان دارد. شهروندان، مدیران شهری و فعالان صنعت حمل و نقل ارکان اصلی این صنعت هستند که قانون برای هر یک هر یک حقوق و وظایف خاصی تعیین کرده است. به گزارش خبرنگار ایمن، حقوق شهروندی شقوق مختلفی دارد که هر یک از اعضا، ارکان و عناصر اجتماعی را در بر می‌گیرد. مدیریت شهری به واسطه وسعت دامنه خدمات با شمار فراوانی از شهروندان در حوزه‌های مختلف ارتباط است و از این جهت بخش مهمی از مواد و تبصره‌های منشور حقوق شهروندی به این دستگاه مربوط است.

یکی از عرصه‌های مهم خدمات‌رسانی مدیریت شهری، حمل و نقل عمومی است؛ ناوگان جابجایی مسافر روزانه، بسته به جمعیت شهری، ده‌ها نفر از شهروندان را از محلی به محل دیگر منتقل می‌کند؛ قاعدتاً حجم بالای مرادات انسانی در این حوزه، متضمن وضع و اجرای قوانین و مقرراتی جهت صیانت از حقوق افراد است.

همه شرکت‌های حمل و نقل موظف به بیمه بدنه و شخص ثالث هستند، بیمه نبودن وسیله نقلیه یا مسافران تأثیری در مسئولیت‌راندنه یا عامل حمل و نقل ندارد و در صورت محکومیت و بیمه نبودن، راننده را متولی مقصر باید از مال خود خسارت را جبران کند و به مجازات بیمه نکردن بار یا مسافر نیز محکوم خواهد شد

مدارک حمل و نقل باید مستند و قابل استناد باشد
 یدالله صفدریان، وکیل دادگستری و کارشناس ارشد حقوق عمومی می‌گوید: برای آنکه حقی قابل احقاق باشد باید مدرک برای اثبات آن موجود باشد؛ زیرا اگر مدرک کتبی یا ادله قابل استدلال وجود نداشته باشد، محکمه نمی‌تواند بر مبنای آن رای صادر کند.
 او ادامه می‌دهد: مهم‌ترین سند اثبات رابطه حقوقی بین شهروندان و متولیان حمل و نقل، بارنامه یا بلیط است، البته این مدرک هم باید قابلیت استناد داشته باشد، یعنی ممهور یا دارای امضای متولی حمل و نقل بار یا مسافر باشد.

این حقوقدان خاطرنشان می‌کند: برای آنکه سندی در شمار اسناد رسمی باشد باید از طرف مأمور دولتی در حوزه وظایف و اختیارات و طبق قانون صادر شده باشد، بنابراین بارنامه‌ها و بلیط‌ها جزو اسناد عادی است، اما قابلیت استناد را دارد؛ البته بلیط یا بارنامه باید از مبدا تا مقصد حفظ و از پارگی یا امحا یا مخدوش کردن آن به هر روشی خودداری شود.

صفدریان با بیان اینکه حقوق مسافران در سفرها مبتنی بر مجموعه‌ای از حقوق مدنی و عمومی است که به صورت ضوابط آمرانه به دفاتر مسافرتی و آژانس‌ها ابلاغ شده است، عنوان می‌کند: صدور بلیط توسط شرکت مسافربری و تسلیم آن به مسافر با ذکر مشخصات دقیق، اطلاع‌رسانی به مسافران توسط شرکت مسافربری در زمان صدور بلیط از مسیر حرکت و استرداد قیمت بلیط در صورت انصراف از سفر و اجازه حمل توشه همراه مسافر به میزان ۲۰ کیلوگرم به صورت رایگان و بیش از آن با پرداخت هزینه‌های متعارف از جمله این حقوق است.

او تاکید می‌کند: معمولاً در سفرهای درون‌شهری به واسطه کوتاهی مسیر و بهای اندک کرایه پرداختی شکایتی از طرف شهروند یا راننده مطرح نمی‌شود و در غالب موارد به صورت توافقی رفع یا از طریق سازمان‌ها واحدهای تاکسیرانی پیگیری می‌شود، اما در اینگونه موارد نیز در صورت تکرار تخلف، غبن فاحش در اخذ کرایه یا ایراد خسارت بدنی یا مالی در موارد قابل جبران یا غیر قابل جبران، امکان طرح شکایت در محکمه حقوقی یا کیفری وجود دارد.

این حقوقدان اضافه می‌کند: رعایت بهداشت محیط داخلی خودرو به ویژه در زمان شیوع بیماری‌های همه‌گیر مانند کرونا، استفاده از وسایل مناسب جهت تهویه داخلی و کولر و بخاری مناسب و پذیرایی از مسافران در سفرهای با بعد مسافت طولانی و درج برچسب یا نشانه‌گذاری بدون ایراد آسیب بر وسایل و اثاث مسافران جهت شناسایی از دیگر حقوق مسافران است که رانندگان و متولیان حمل و نقل بار و مسافر ملزم به رعایت آن‌ها هستند.

صفدریان با بیان اینکه استفاده از شرکت‌های حمل و نقل معتبر یا آژانس‌های امکان اثبات ضرر و زیان ناشی از قصور عاملان حمل و نقل را امکان‌پذیر می‌کند، می‌گوید: همه شرکت‌های حمل و نقل موظف به بیمه بدنه و شخص ثالث هستند، بیمه نبودن وسیله نقلیه یا مسافران تأثیری در مسئولیت‌راندنده یا عامل حمل و نقل ندارد و در صورت محکومیت و بیمه نبودن، راننده را متولی مقصر باید از مال خود خسارت را جبران کند و به مجازات بیمه نکردن بار یا مسافر نیز محکوم خواهد شد.

از شرکت‌های مجاز استفاده کنید

عباس محبوب، وکیل دادگستری و دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی با اشاره به مهم‌ترین موضوعات پرونده‌های کیفری حمل و نقل تصریح می‌کند: تصادفات رانندگی منجر به ایراد خسارت مالی و جسمی یا فوت راکب یا عابر، خیانت در امانت در ارسال محموله‌ها، آدمربایی، توهین و فحاشی و کلاهبرداری از مهم‌ترین این موارد است. او یادآور می‌شود: در تصادفات رانندگی اگر راننده دارای گواهینامه معتبر باشد، وسیله نقلیه فاقد نقص فنی بوده و قوانین راهنمایی و رانندگی رعایت شده باشد، راننده مقصر نیست؛ برای تشخیص این موارد لازم است صحنه تصادف تا زمان رسیدن کارشناس تغییر نکند، نقص فنی نیز منظور است که در بروز تصادف دخیل باشد، بنابراین اگر به عنوان نمونه خودرو روغن‌سوزی داشته باشد، اما سیستم ترمز و هشدار آن به خوبی کار کند، نمی‌توان از این جهت راننده را مقصر دانست.

در هر صورت مالک خودرو مقصر است

این حقوقدان ادامه می‌دهد: گاهی افراد وسیله نقلیه خود را در اختیار فرد دیگری قرار می‌دهند و راننده‌ای که مالک نیست با خودرو تصادف می‌کند، در اینگونه موارد خسارت از بیمه خودرو پرداخت می‌شود و اگر خودرو بیمه نباشد مالک باید خسارت را پرداخت کند و طرح دعوی با طرفیت راننده مسموع نیست؛ در اینگونه موارد مالک می‌تواند برای جبران خسارت به راننده خاطی رجوع کند.

محبوب تاکید می‌کند: اثبات جرایم و حقوق تضییع شده در نظام حمل و نقل به سبب سیال بودن سامانه‌های آن سخت است و شهروندان برای آنکه بتوانند از حقوق خود دفاع کنند، باید مستندات لازم را تهیه و حفظ و سامانه‌های مجاز استفاده کنند و از سپردن بار به باربری‌های غیرمجاز یا استفاده از مسافربرهای شخصی غیر مجاز خودداری کنند.

وی گفت: نام و مشخصات رانندگان شرکت‌ها و آژانس‌های مجاز در سامانه‌های وزارت راه و شهرداری‌ها ثبت است و از این نظر طرح دعوی بسیار آسانتر است، در حالی که در بسیاری موارد حتی دسترسی به مسافربرهای شخصی غیر مجاز در موارد طرح اتهام ممکن نیست.

حقوق معلولان در سیمای قوانین شهری

عباس صادقی

تحقق شعار عدالت اجتماعی در خصوص این قشر از جامعه و ایجاد شرایط مناسب برای برخورداری آنان از خدمات و امکانات عمومی اهمیت بیشتری دارد؛ در این میان شهرداری‌ها به واسطه ارائه مجموعه‌ای از خدمات و ارتباط با طیف گسترده‌ای از افراد جامعه، رسالت مهم‌تری بر عهده دارند.

معلولیت را نوعی ناتوانی غیر قابل درمان تعریف کرده‌اند؛ این وضعیت که ممکن است سلامت جسم یا ذهن انسان‌ها را تحت تأثیر قرار دهد، یا در نتیجه بروز سوانح و حوادث در افراد عارض می‌شود یا از بدو تولد همراه آنان است. پیشرفت فن‌آوری ثابت کرده است که معلولان می‌توانند با افزایش دانش، مهارت و تمرین آموزه‌های مختلف، توانمندی‌های خود را ارتقا دهند و همانند افراد فاقد معلولیت یا در برخی زمینه‌ها توانا تر از آنان عمل کنند. اما روی دیگر سکه معلولیت، مسئولیت اجتماعی افراد و دستگاه‌های مختلف خدمات رسان در مقابل آنان است. عقل حکم می‌کند شرایط اجتماعی و امکانات محیطی باید به گونه‌ای ایجاد و ساختار بندی شود که همه افراد و از آن جمله معلولان بتوانند به سادگی از خدمات و امکانات استفاده کنند و معلولیت باعث محدودیت در این زمینه نشود. وفق ماده ۵ منشور حقوق شهروندی «حق توانخواهان (شهروندان دارای معلولیت) و سالمندان نیازمند است که از امکانات درمانی و توانبخشی برای بهبودی و یا توانمند شدن در جهت زندگی مستقل و مشارکت در جنبه‌های زندگی بهره‌مند شوند»؛ همچنین ماده ۱۱ این منشور اشعار می‌دارد «توانخواهان باید به تناسب توانایی از فرصت و امکان تحصیل و کسب مهارت برخوردار باشند و معلولیت نباید موجب محرومیت از حق تحصیل دانش و مهارت‌های شغلی شود.» در قانون اساسی نیز حقوقی برای افراد در نظر گرفته شده که همه افراد جامعه از جمله معلولان در برخورداری

مهم‌ترین سند قانونی در تشریح حقوق معلولان و تکالیف دستگاه‌های اجرایی در قبال آنان، «قانون جامع حمایت از حقوق معلولان» است. بر اساس تبصره ۲ ماده ۱۲ این قانون «شهرداری‌ها موظفند از صدور پروانه احداث و یا پایان کار برای آن تعداد از ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابری که استانداردهای تخصصی مربوط به معلولان را رعایت نکرده باشند خودداری کنند

از آن مساوی هستند؛ مانند اصل بیست و هشتم که مقرر می‌دارد: «هر کس حق دارد شغلی را که بدان مایل است و مخالف اسلام و مصالح عمومی و حقوق دیگران نیست برگزیند. دولت موظف است با رعایت نیاز جامعه به مشاغل گوناگون، برای همه افراد امکان اشتغال به کار و شرایط مساوی را برای احراز مشاغل ایجاد نماید.»

حال با عنایت به موارد مصرحه قانونی این سوال مطرح می‌شود که حقوق معلولان در مدیریت شهرها چیست؟ و کدام متون قانونی از حقوق آنان دفاع می‌کند؟

➤ **ضرورت مناسب‌سازی سازه‌های شهری**

مهم‌ترین سند قانونی در تشریح حقوق معلولان و تکالیف دستگاه‌های اجرایی در قبال آنان، «قانون جامع حمایت از حقوق معلولان» است. بر اساس تبصره ۲ ماده ۲ این قانون «شهرداری‌ها موظفند از صدور پروانه احداث و یا پایان کار برای آن تعداد از ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابری که استانداردهای تخصصی مربوط به معلولان را رعایت نکرده باشند خودداری کنند.» اطلاق عنوان ساختمان‌ها و اماکن عمومی شامل همه سازه‌هایی است که بخش دولتی به قصد ارائه خدمات عمومی یا بخش خصوصی به قصد انتفاع بنا می‌کند. مقصود از استانداردهای تخصصی نیز اصول فنی و مهندسی است که مهندسان و کارشناسان نظام مهندسی و کنترل ساختمان و شهرداری‌ها طبق قانون «مقررات ملی ساختمان» و سایر نصوص قانونی تعیین می‌کنند.

ماده ۴ قانون جامع حمایت از حقوق معلولان نیز مقرر می‌دارد: «معلولان می‌توانند در استفاده از امکانات ورزشی، تفریحی، فرهنگی و وسایل حمل و نقل دولتی (مترو، هواپیما، قطار) از تسهیلات نیم‌بها بهره‌مند شوند.» و تبصره این ماده نیز وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تربیت بدنی و شهرداری‌ها را موظف می‌کند کتابخانه، اماکن ورزشی، پارک و اماکن تفریحی خود را به نحوی احداث و تجهیز کنند که امکان بهره‌مندی معلولان از آن‌ها ممکن باشد؛ لذا مناسب‌سازی وسایل حمل و نقل عمومی نظیر اتوبوس و تاکسی و همچنین مناسب‌سازی محیط پارک‌ها و معابر و پیاده‌روهای شهری برای استفاده معلولان از حقوق اولیه آنان است. مستفاد از قوانین مرتبط با حقوق معلولان آن است که تحقق شعار عدالت اجتماعی در خصوص این قشر از جامعه و ایجاد شرایط مناسب برای برخورداری آنان از خدمات و امکانات عمومی اهمیت بیشتری دارد؛ در این میان شهرداری‌ها به واسطه ارائه مجموعه‌ای از خدمات و ارتباط با طیف گسترده‌ای از افراد جامعه، رسالت مهم‌تری بر عهده دارند.

مهم‌ترین حقوق شهروندان چیست؟

تدوین قوانین و مقرراتی که حقوق و منافع اقشار مختلف جامعه را تعیین و با وضع ضمانت‌های اجرایی از آن حمایت کند از مهم‌ترین نیازهای هر جامعه است که نقش موثری در پیشرفت و توسعه آن دارد. شهروندان هر کشور حقوق و تکالیفی دارند که در قالب قوانین مدون تصویب و برای اجرا به نهادها و دستگاه‌های اجرایی ابلاغ می‌شود. هر چند به ساکنان یک شهر نیز شهروند گفته می‌شود، اما انحصاراً این اصطلاح و حقوق مرتبط با آن زمانی بکار برده می‌شود که قصد احقاق و تمیز حقوق و منافع گروه خاصی از ساکنان یک کشور را داشته باشیم.

حقوق شهروندی در معنای خاص، دارای چهارچوب‌ها و ضوابط خاصی است که برای آشنایی بیشتر با آن با «محمد رضا پورغلام»، کارشناس ارشد حقوق خصوصی و وکیل دادگستری گفت‌وگویی انجام داده‌ایم که در ادامه می‌خوانید:

حقوق شهروندی به چه معناست و چه تفاوتی با سایر قوانین دارد؟

حقوق شهروندی به معنی مجموعه قوانین، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌هایی است که حقوق و منافع هر فرد را در جامعه سیاسی دولت-ملت مشخص و با پیش‌بینی ضمانت‌های اجرایی کارآمد از آن صیانت می‌کند. اگر بخواهیم تکالیف شهروندی را هم در این زمینه داخل کنیم، آنوقت به قوانینی با دامنه شمول زیاد نیاز داریم که پس از طبقه‌بندی آن‌ها به همان قوانین معمول مانند قانون مدنی یا قانون مجازات می‌رسیم؛ بنابراین حقوق شهروندی صرفاً برای تعیین و صیانت از حقوق ملت تدوین می‌شود.

حقوق شهروندی چه جایگاهی در مدیریت شهری دارد؟

قانون مبنای همه اقداماتی است که همه افراد در جامعه انجام می‌دهند. در حوزه فعالیت مدیران شهری نیز همین‌گونه است، اما چون حقوق شهروندی مبتنی بر قوانینی صرفاً حمایتی شکل می‌گیرد، جزو اصولی‌ترین مبانی مدیریت شهری محسوب می‌شود. به عبارت دیگر همه اقدامات مدیران شهری اعم از عمرانی، خدماتی و فرهنگی باید به گونه‌ای برنامه‌ریزی و اجرا شود که حقوق و منافع مردم و ساکنان شهر را تأمین کند.

مهم‌ترین حقوق شهروندی چیست؟

از دیدگاه تئوری و کلی حق آزادی، حق دسترسی آزاد به اطلاعات، حق برقراری ارتباط آسان با مدیران و مسئولان شهری، حق تشکیل انجمن‌ها و اتحادیه‌های صنفی، حق برگزاری اجتماعات حمایتی و اعتراضی، حق برخورداری از آب و هوای سالم و حق استفاده از امکانات و تأسیسات سالم و استاندارد، مهم‌ترین مبانی حقوق شهروندی شناخته شده در همه جهان است.

از دیدگاه تقنینی، حقوقی مانند ایجاد زمینه مناسب برای برگزاری انتخابات آزاد پارلمان شهری، شفاف‌سازی در عملکرد مدیریت شهری به طوری که برای همه شهروندان قابل دسترسی باشد، قابلیت توییح مدیران متخلف و مدیرانی که پاسخگوی عملکرد خود نیستند و شفاف‌سازی فرایند آن و ایجاد زمینه مناسب برای حمایت از شهروندان معترض یا حامی طرح‌های شهری از مهم‌ترین این حقوق است که در همه قوانین از جمله کد ناپلئون، قانون مدنی فرانسه، منشور حقوق شهروندی ایران و قانون مدنی مصر مورد تأکید قرار گرفته است.

قانون مجازات اسلامی و آیین دادرسی کیفری و آیین دادرسی مدنی از بزه‌دیدگان حمایت می‌کند، اما حقوق شهروندی جنبه پیشگیرانه دارد تا اصلاً به حقوق شهروندی تجاوز نشود. مهم‌تر اینکه حقوق شهروندی از حقوق شهروندان در مقابل مدیران دفاع و به آنان یادآوری می‌کند، قدرت شهرداران، اعضای شوراهای اسلامی، مدیران مناطق و معاونان شهردار، برگرفته از رأی مردم است و باید در جهت احقاق حقوق آنان بکار گرفته نشود.

چه آسیب‌هایی حقوق شهروندی را تهدید می‌کند؟

بدترین آسیب حقوق شهروندی، سیاست‌زدگی مدیران و تفسیر سیاسی و حزبی از مفاد آن است. طبق ماده چهار آیین دادرسی کیفری اصل بر براءت است و طبق ماده دو منشور حقوق شهروندی شهروندان حق برخورداری از زندگی سالم را دارند، با برداشت سیاسی همه این امور مختل، آزادی شهروندان محدود و حقوق آنان ضایع می‌شود.

آسیب دیگر ناآگاهی شهروندان به حقوق خود و شیوه معقول مطالبه‌گری در این زمینه است. استفاده از مدیران ناآگاه یا بی‌توجه به دانش حقوق به‌ویژه حقوق شهروندی، نگرش و ابلاغ آیین‌نامه‌های معارض یا مخالف با حقوق اساسی شهروندان یا آیین‌نامه‌های مجمل که امکان تفسیر موسع و خلاف اصول مسلم حقوقی را فراهم می‌کند از دیگر آسیب‌های حقوق شهروندی است.

ابلاغ منشور حقوق شهروندی که از جنبه عمومی حقوق ساکنان شهرها را نیز تأمین می‌کند، اقدامی در خور توجه بود، اما برای اجرای دقیق و کامل همه مفاد این منشور باید کنش‌های اجتماعی هم شکل بگیرد؛ باید فرهنگسراهای شهرداری‌ها به محلی برای تضارب آرا و تحلیل قوانین شهروندی تبدیل شود.

❏ اجرای دقیق حقوق شهروندی چه تأثیری در بهبود شرایط ارائه خدمات شهری دارد؟

برآیند نهایی اثرات اجرای حقوق شهروندی در بهبود خدمات شهری باید از سوی مدیران شهری اعلام و تحلیل شود، اما بر اساس یافته‌های حاصل از مطالعات اجتماعی و حقوق عمومی، اگر حقوق مکاتبه شهروندان به درستی احقاق شود، جامعه شهری عاری از آلودگی‌های زیستی، بانشاط، دارای رونق اقتصادی و مبتنی بر اصول دموکراتیک و آزادی بیان شکل می‌گیرد. حقوق شهروندی، شهروندان را به عنوان صاحبان اصلی شهر در جایگاهی قرار می‌دهد که هم حقوق خود را مطالبه و هم از دستاوردهای مدیریت صحیح شهری صیانت کنند.

فصل دوم

جرایم شهری

مجازات آلوده کردن محیط
زیست شهری چیست؟

جرم‌انگاری تکدی‌گری در
قوانین موضوعه

چرا سده معبر جرم است؟

جرم‌انگاری تکدی‌گری در قوانین موضوعه

اینکه تنها شهرداری را متولی برخورد با متکدیان بدانیم و در این زمینه تنها مأموران شهرداری را ضابط قضایی بدانیم صحیح نیست، مقابله با تکدی‌گری نیازمند تشکیل تیمی است

میزان بازدارندگی قوانین سهم زیادی در جلوگیری از ارتکاب و کاهش خسارات ناشی از جرایم مختلف دارد؛ اما گاه با آنکه قوانین گوناگونی درباره یک بزه وضع شده، ولی به دلیل آنکه مواد آن‌ها جامع و روزآمد نیست، باز هم شاهد ارتکاب آن هستیم.

شهرها و کلانشهرها محل سکونت افراد بیشمار با تفاوت‌های فردی و اجتماعی بسیار است؛ در واقع شهرها محل اجتماع هزاران و میلیون‌ها انسانی است که بین شیوه تربیت، محیط زندگی، شغل و بینش آن‌ها به رویدادهای پیرامون تفاوت‌های فاحش وجود دارد.

یکی از وجوه تمایز شهرنشینان، سطح درآمد و رفاه اقتصادی آنان است. این مسئله آنچنان بر سیمای شهرها اثرگذار بوده که سبب پیدایش محلات مرفه‌نشین و فقیرنشین و فرهنگ‌های متفاوت شده است. شهر به همان اندازه که بزرگ و متنوع است، آسیب‌های مختلفی نیز دارد که بر شئون زندگی شهروندان اثرگذار است. یکی از

بدترین آسیب‌های زندگی شهری، «تکدی گری» یا «گدایی» است. روزانه مردان و زنان و حتی کودکانی را در هر کوی و برزن می‌بینیم که با التماس از عابران تقاضای کمک می‌کنند، برخی نیز چند قطعه دستمال یا پلاستیک را دستمایه قرار داده و در اصل به همان راه سایر هم‌صنفانشان می‌روند. اما به راستی در این میان نقش قانون چیست؟ آیا برای جلوگیری از حضور متکدیان در شهرها قوانینی وضع شده و آیا این قوانین از بازدارندگی کافی برخوردار است؟

➤ ضرورت اصلاح قوانین در حمایت از شهرداری‌ها

علیرضا مسیبی، کارشناس رسمی دادگستری و کارشناس ارشد حقوق عمومی با اشاره به معضل تکدی گری در شهرها می‌گوید: طبق بند ۵ ماده ۵۵ قانون شهرداری‌ها، جلوگیری از گدایی از وظایف شهرداری‌ها است، اما مقنن در این بند کوتاه قانونی دو راهکار مهم برای مقابله با این معضل اجتماعی معرفی کرده که متأسفانه مورد غفلت واقع شده است.

وی ادامه می‌دهد: بر کسی پوشیده نیست که معضلات اقتصادی و تنگی معیشت از مهم‌ترین دلایل اقدام به گدایی است و با استمرار این وضعیت فرد مرتکب جرم تکدی گری می‌شود به همین دلیل قانون‌گذار واداشتن گدایان به کار را نیز از وظایف شهرداری‌ها می‌داند.

این کارشناس ارشد حقوق عمومی تأکید می‌کند: قانون‌گذار باید با اصلاح و روزآمد کردن قوانین بیمه‌ای و قانون کار از شهرداری در ادای این تکلیف حمایت کند و اجازه ندهد شهرداری به سبب عمل به یک تکلیف قانونی مدیون یا احضار شود.

مسیبی می‌گوید: بر اساس مصوبه شورای عالی اداری کشور، ۱۲ دستگاه مسئول برخورد با معضل تکدی گری هستند، اما در حال حاضر بیشترین بار مقابله با این آسیب اجتماعی بر عهده شهرداری‌ها است.

وی اضافه می‌کند: در تبصره ۲ ماده ۵ قانون بیمه‌های اجتماعی کارگران ساختمانی، مبالغ پرداختی کارفرما هنگام صدور پروانه ساختمانی طبق مقررات این ماده، از کسور حق بیمه موظف کارفرما طبق بند ۲ ماده ۲ این قانون دانسته شده که از سیاست‌های تشویقی و مهم محسوب می‌شود که بر اساس آن شهرداری می‌تواند اقدام به معرفی متکدیان برای کار در واحدهای ساختمانی و متعاقباً استفاده از مزایای آن کند.

این کارشناس دادگستری اظهار می‌کند: در هیچ یک از مواد قانون بیمه تامین اجتماعی، قانون کار یا قانون مسئولیت مدنی، راهکارهای معاضدتی و حمایتی از شهرداری‌ها در صورت بکارگیری متکدیان ارایه نشده و همین مسئله باعث می‌شود شهرداران و مسئولان شهری برای جلوگیری از طرح پرونده‌های شکایت در محاکم و بدهکاری به اشخاص، به ساخت گرمخانه‌ها و مراکز اسکان موقت اقدام کنند.

مسیبی یادآور می‌شود: بسیاری از متکدیان اتباع بیگانه هستند که با استفاده از راهکار قانونی مندرج در ماده ۱۲۰ قانون کار برای اشتغال وارد کشور می‌شوند و بعد اقدام به اشتغال به مشاغل ممنوع می‌کنند، اما در این زمینه هم وضع بعضی قوانین مانند الزام اعزام به کمپ و طی مراحل اداری مشکلاتی را ایجاد کرده که باید برای کاستن از اطلاع آن قوانین زاید حذف شود.

▣ نباید تنها شهرداری را مسئول برخورد با تکدی‌گری بدانیم

این سخنان در حالی مطرح می‌شود که عباس محبوب، وکیل دادگستری و دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی در این باره می‌گوید: تکدی‌گری یا گدایی یکی از بدترین آسیب‌های اجتماعی است که زمینه‌ساز وقوع جرایم دیگری از قبیل سرقت، تجاوز جنسی، آدم‌ربایی، قاچاق اعضا، قاچاق انسان و قتل می‌شود به همین دلیل جرم‌شناسان در طول دو سده گذشته به تحلیل مبانی اجتماعی پیدایش و راهکارهای مقابله با آن پرداخته‌اند. وی تصریح می‌کند: در قانون ایران تکدی‌گری جرم‌انگاری شده، اما باید بین کسی که تکدی‌گری شغل اوست با کسی که با بضاعت اندک دست‌مایه کسب و کار فراهم کرده و مثلاً در بازار و مترو فروشنده‌گی می‌کند، تفاوت قائل شویم.

این وکیل دادگستری تأکید می‌کند: در شعب کیفری دادگاه‌ها پرونده‌های زیادی مطرح می‌شود که یا از تکدی‌گری ریشه گرفته یا مجرم از طبقه متکدیان و خیابان‌گردان بوده است، به همین دلیل باید قوانین پیشگیرانه در این زمینه مورد بازبینی قرار گیرد و متناسب با آخرین دستاوردهای علم جرم‌شناسی اصلاح شود. محبوب یادآور می‌شود: اینکه تنها شهرداری را متولی برخورد با متکدیان بدانیم و در این زمینه تنها مأموران شهرداری را ضابط قضایی بدانیم صحیح نیست، مقابله با تکدی‌گری نیازمند تشکیل تیمی است که با رویکرد کارشناسانه این آسیب اجتماعی را بررسی و رفع کنند.

وی می‌گوید: در کشورهای حوزه اسکاندیناوی، اروپای غربی و آمریکای شمالی کارتن‌خوابی و زندگی کولی‌وار در حدود قوانین موضوعه و تا جایی که اسباب تعرض به حقوق دیگران را فراهم نکند و زمینه اجتماع تبهکاران نباشد، پذیرفته شده، اما در همان جوامع هم قانون‌گذاران با تلفیق راهکارهای اصلاحی و بازدارنده سعی در کاهش این آسیب دارند.

▣ جرم‌انگاری تکدی‌گری در قوانین موضوعه

این وکیل دادگستری می‌گوید: برابر ماده ۷۱۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ اگر کسی تکدی‌گری یا کلاشی را پیشه خود قرار دهد و این اقدام را ممر درآمد خود قرار داده باشد به حبس از یک تا سه ماه محکوم خواهد شد، در قسمت اخیر این ماده آمده است که اگر مرتکب با وجود تمکن مالی مرتکب این عمل شود علاوه

بر مجازات حبس، کلیه اموالی که از این طریق حاصل کرده مصادره خواهد شد. محبوب ادامه می‌دهد: اگر کسی طفل صغیر یا غیر رشیدی را وسیله تکدی‌گری قرار دهد یا افرادی را به این کار بگمارد برابر ماده ۷۱۳ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ به سه ماه تا دو سال حبس و استرداد کلیه اموال حاصله از این طریق محکوم می‌شود. وی تصریح می‌کند: در ماده ۱۵۵ قانون آیین دادرسی کیفری، تکدی‌گری و ولگردی از اسباب ردّ شاهد برشمرده شده است.

این حقوقدان اضافه می‌کند: بر اساس بند «چ» ماده ۴۵ قانون آیین دادرسی کیفری، تکدی‌گری از مصادیق جرایم مشهود شمرده شده و نیروی انتظامی به عنوان ضابط عام دادگستری مسئول برخورد با متکدیان است.

محبوب یادآور می‌شود: بر اساس ماده ۵۱ قانون گذرنامه ایران متکدیانی که به موجب حکم قطعی محکمه به این جرم و تحمل مجازات آن محکوم شده‌اند حق دریافت روایت برای خروج از کشور ندارند و بازگشت این حق به آنان مشروط به اعاده حیثیت و اثبات اصلاح آنان است.

مصادیق تکدی‌گری

وی می‌گوید: کف‌بینی، رمالی، اداره کردن مراکز نگهداری و آموزش کودکان متکدی و فالگیری نیز از مصادیق تکدی‌گری است که امروزه به کرات در شهرها دیده می‌شود.

این حقوقدان خاطر نشان می‌کند: دانشمندان علم جرم‌شناسی عقیده دارند که شهروندان بهترین ضابطان قانون هستند، بهره‌گیری از مشارکت شهروندان هم هزینه اعمال قانون را کاهش می‌دهد و هم قانون را در جامعه نهادینه می‌کند و اینگونه منویات مقنن به بهترین شیوه تأمین می‌شود؛ بنابراین باید از شهروندان خواسته شود که با کمک نکردن به متکدیان و معرفی آنان به نهادهای خیریه و مأموران شهرداری برای ریشه‌کنی این آسیب اجتماعی همکاری کنند؛ اما متأسفانه در قوانین موضوعه نقشی حمایتی برای شهروندان مسئول

چرا سدّ معبر جرم است؟

رسالت قانون تنظیم روابط اجتماعی، کاستن از تنازعات و جلوگیری از تضییع حقوق افراد است. در این فرایند جرم‌انگاری ابزاری است در دست قانونگذار که با تعیین موارد تخلف، برای آن‌ها مجازات مشخص می‌کند.

جرم‌انگاری، مجازات و رفع عنوان مجرمانه تنها در حوزه اختیارات مقنن است که در متون قانونی تبلور یافته و تمکین از آن پس از طی مراحل مقرر در مواد (۱) و (۲) و (۳) قانون مدنی برای همگان الزامی است. هر اندازه اجتماعات بشری بزرگ‌تر باشد، احتمال بروز جرایم نیز در آن افزایش می‌یابد، بنابراین قوانینی که در حوزه مدیریت شهری وضع می‌شود به واسطه آنکه باید روابط خیل عظیمی از افراد را

تنظیم کند از اهمیت بیشتری برخوردار است.

سدّ معبر از مشکلاتی است که بسیاری از شهروندان هر روز یا در ایام خاصی از سال با آن مواجه هستند. این اقدام مستند به قوانین موضوعه کشور جرم‌انگاری شده، اما برخورد با آن و پیگیری آن آیین خاصی دارد که برای آشنایی بیشتر با این موارد با «احمد رضا فاتحی»، وکیل دادگستری و کارشناس ارشد حقوق عمومی گفت‌وگویی انجام دادیم که در ادامه می‌خوانید:

❖ اساساً ملاک جرم دانستن یک عمل چیست؟

بسیاری از مردم آنچه را بر خلاف ذائقه، تفکر یا شیوه زندگی خود می‌بینند، جرم می‌دانند و از دستگاه قضایی و ضابطان دادگستری انتظار دارند با عاملان آن برخورد کنند در حالی که ملاک جرم‌انگاری یک فعل یا ترک فعل ماده (۲) قانون مجازات اسلامی است که مقرر می‌دارد: «هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که قانونگذار برای آن مجازات تعیین کرده است، جرم محسوب می‌شود.»

❖ آیا سد معبر جرم است؟

طبق ماده (۶۹۰) فصل بیست و ششم از کتاب تعزیرات قانون مجازات اسلامی هرگونه تجاوز، تصرف عدوانی، ممانعت از حق و مزاحمت از حق در املاک دولتی، وابسته به دولت، شهرداری‌ها و اوقاف مستوجب یک ماه تا سه سال حبس است؛ البته تعریف دقیق ممانعت و مزاحمت از حق مشمول تلفیق این ماده و مواد (۱۵۸) تا (۱۶۳) فصل هشتم آیین دادرسی مدنی است؛ از سوی دیگر طبق ماده (۵۵) قانون شهرداری‌ها به این دستگاه اجازه داده شده بدون دستور قضایی برای برچیدن بساط سد معبر که از مصادیق مزاحمت است، اقدام کند؛ لذا ایجاد مزاحمت جرم است. البته سد معبر مصادیق زیادی دارد که بعضی از آن‌ها مانند تکدی‌گری صراحتاً در قانون مجازات اسلامی جرم‌انگاری شده است.

❖ آیا تخلیه نخاله‌های ساختمانی نیز از مصادیق سد معبر است؟

پیش از پاسخ به این سوال باید بدانیم که طبق مواد (۲۶) و (۳۸) قانون مدنی و قانون شهرداری‌ها منظور از مالکیت بر ملک یا مأمور به مراقبت از ملک محدود به سطح نبوده و فضای محاذی تا هر کجا بالا رود و زیر زمین تا هر کجا پایین رود را نیز در بر می‌گیرد، مقصود آنکه وقتی شهرداری را مأمور به رفع سد معبر می‌دانیم به وی اجازه برخورد با سد معبر فضایی و حتی زیرزمینی را هم می‌دهیم. طبق قانون شهرداری‌ها تخلیه مصالح ساختمانی و نخاله‌ها در پیاده‌رو و خیابان جرم است و تنها با اجازه شهرداری می‌توان از یک چهارم فضای پیاده‌رو یا فضای هوایی آن برای مدت زمان محدود استفاده کرد.

آیا جرایم سد معبر و مزاحمت بایکدیگر نسبت عموم خصوص من وجه دارند؟

در مجموع هر مزاحمتی سد معبر نیست، اما هر سد معبری جرم است و مزاحمت گاهی ممکن است به شیوه سد معبر جلوه کند. به عنوان نمونه دستفروشی اگر به صورت سیار در مترو یا پیاده‌رو باشد و مزاحم عبور و مرور شهروندان شود، مصداق جرم مزاحمت است و مشمول ماده (۶۹۰) قانون مجازات اسلامی، اما اگر به صورت ثابت در گوشه‌ای از پیاده‌رو باشد، مصداق سد معبر است. اگر مزاحمت یا سد معبر مانع عبور و مرور و جریان تردد عمومی شود طبق ماده (۱۴) قانون آیین دادرسی کیفری مورد مشمول جرایم مشهود بوده و نیروی انتظامی می‌تواند راساً وارد عمل شود. قائل شدن به انفکاک بین جرایم سد معبر و مزاحمت در مسئولیت مدنی و جزایی مقابله‌کنندگان با آن‌ها نیز موثر است.

آیا ممکن است سد معبر شکایت شکات خصوصی رانیز به همراه داشته باشد؟

مستند به ماده (۱) قانون مسئولیت مدنی اگر دستفروش، بئانه راننده یا هر عامل به سد معبر از باب تسبیب زمینه ایراد خسارت به غیر را وارد آورد، برای زیان دیده امکان طرح دعوی مطالبه خسارت وجود دارد، البته این مسئله مستلزم طرح دعوی در محکمه حقوقی و استناد به ادله اثبات مقرر در باب اخیر قانون مدنی است. در موضوع متنازع‌فیه در

صورت جمع ادله اثبات امکان وصول ضرر و زیان ناشی از جرم از جنبه خصوصی و مجازات مقرر قانونی از جنبه عمومی وجود دارد.

در چه صورت امکان ارتکاب تخلف از

سوی ماموران سد معبر شهرداری وجود دارد؟

ماموران شهرداری در این مورد طبق مواد (۲۸) و (۲۹) آیین دادرسی کیفری ضابط خاص دادگستری محسوب می‌شوند و طبق یک قاعده عام، ضابط دادگستری نباید در اعمال قانون از حد متعارف

در مجموع هر مزاحمتی سد معبر نیست، اما هر سد معبری جرم است و مزاحمت گاهی ممکن است به شیوه سد معبر جلوه کند

تجاوز کند، تشخیص این ضابطه هم عرفی است. مامور شهرداری موظف است مودبانه از عامل سد معبر بخواهد بساطش را جمع کند یا نخاله‌ها را از محل دور کند یا ... اگر دست‌فروشی بدون مقاومت محل را ترک کرد یا مثلاً با پاسخی مودبانه علت تقاضای مامور را بپرسد، باید پاسخی قانع کننده و مبتنی بر اصول ادب دریافت کند. در اینگونه موارد تجری مامور شهرداری قطعاً مسئولیت مدنی و جزایی به دنبال دارد، اما اگر عامل سد معبر با تمرد از امر قانونی به حالتی گستاخانه به رفتار خود ادامه داد باید قائل به تفکیک شویم: دستگیری عامل جرم با مامور نیروی انتظامی و جمع‌آوری وسایل و ادوات سد معبر با مامور شهرداری است، وسایل جمع‌آوری شده از طرف مامور شهرداری نیز در حکم امانت است و اگر از وسایل ممنوعه نباشد باید پس از اولین تقاضای مالک یا در نخستین جلسه رسیدگی تعیین تکلیف و به وی مسترد شود؛ پس درگیری مامور شهرداری با عامل سد معبر جایز نیست.

مجازات آلوده کردن محیط زیست شهری چیست؟

شهروندانی که بی‌توجه به حقوق دیگران ماسک، دستکش، زباله و حتی آب دهان خود را در معابر و فضاهای عمومی رها می‌کنند باید بدانند که این عمل آن‌ها قابل مجازات است و در صورت ایراد خسارت جانی یا مالی به دیگران باید از عهده خسارات وارده برآیند.

شهر مجموعه‌ای منسجم و به هم پیوسته از تشکل‌های اجتماعی است. توده‌های زیادی از انسان‌ها در اجتماعات محدود زندگی می‌کنند و همین مسئله سبب می‌شود رفتار هر یک از شهروندان بر سلامت و آرامش دیگران اثر مستقیم داشته باشد. یکی از مهم‌ترین مصادیق تجاوز به حقوق دیگران در محیط شهری که از دید قانون‌گذار نیز مخفی نمانده برای آن مجازات تعیین کرده، آلودگی محیط زیست شهری است. برخی شهروندان با تخلیه زباله و ضایعات صنفی و خانگی و بهداشتی خود در جوی‌های آب یا ساختمان‌ها و اراضی متروک، تخلیه نخاله‌های ساختمانی در حریم و محدوده شهری و ایجاد آلودگی صوتی مزاحم دیگر شهروندان می‌شوند و سلامت روح و جسم آنان را در معرض خطر قرار می‌دهند. یدالله صفدریان، وکیل دادگستری در این خصوص می‌گوید: طبق ماده ۲ قانون مجازات اسلامی هر فعل یا ترک فعلی که قانونگذار برای آن مجازات تعیین کرده باشد جرم است، بنابراین بدون وجود مستند قانونی امکان توبیخ و مجازات افراد وجود ندارد.

وی با اشاره به ماده ۹ قانون «حفاظت از محیط زیست»، تصریح می‌کند: برابر این ماده قانونی انتشار یا آمیختن هر ماده‌ای در هر یک از اجزای طبیعت که سبب تغییر در کیفیت خاک، آب و هوا شود یا خطراتی را برای سلامت انسان یا سایر جانداران به همراه داشته باشد، آلودگی محسوب می‌شود.

این حقوقدان ادامه می‌دهد: در سایر نصوص قانونی و مواردی که در مورد آلودگی محیط زیست مطرح می‌شود با وحدت ملاک از این ماده قانونی و سایر مواد قانون حفاظت از محیط زیست موضوع آلاینده‌گی تعریف می‌شود که آلوده کردن محیط شهری نیز از این قاعده مستثنی نیست. صفدریان تأکید می‌کند: آلودگی محیط شهرها منحصر به چند مورد خاص نیست به همین دلیل دستگاه‌های مختلف مسئول رسیدگی به آن هستند، به عنوان نمونه طبق قانون سازمان دامپزشکی این سازمان مسئول نظارت بر کشتارگاه‌ها است که زیر نظر شهرداری‌ها اداره می‌شود.

وی با اشاره به ماده ۱۹۱ کتاب پنجم از قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده، خاطر نشان می‌کند: طبق این قانون آلوده کردن محیط زیست انسانی و هر عملی که تهدید علیه بهداشت عمومی باشد اگر در قانون خاص مجازات شدیدتری نداشته باشد، طبق این ماده مستوجب حبس تا یک سال است.

این حقوقدان می‌گوید: در این ماده به مواردی از جمله دفع غیربهداشتی فضولات انسانی و دامی و مواد زائد، ریختن مواد مسموم‌کننده در رودخانه‌ها، زباله در خیابان‌ها و کشتار غیرمجاز دام، استفاده غیر مجاز فاضلاب خام یا پس آب تصفیه‌خانه‌های فاضلاب اشاره شده که نظارت آن‌ها عمدتاً در صلاحیت شهرداری‌ها است، البته در تبصره ۲ این

در مواقع بحرانی مانند شیوع
اپیدمی‌ها، شهرداری می‌تواند
با اخذ دستور از دادستان بخش یا
شهرستان آلوده‌کنندگان محیط
زیست شهری را دستگیر و به ضابطان
عام یا مقام قضائی تحویل دهد

ابد را به دنبال دارد. صفدریان ادامه می‌دهد: طبق ماده ۵۵ قانون شهرداری‌ها، نظافت معابر خیابان‌ها و تشریک مساعی با دستگاه‌های ذی‌ربط در حفظ بهداشت عمومی از مهم‌ترین وظایف شهرداری‌ها است، اما در مواقع بحرانی مانند شیوع اپیدمی‌ها، شهرداری می‌تواند با اخذ دستور از دادستان بخش یا شهرستان آلوده‌کنندگان محیط زیست شهری را دستگیر و به ضابطان عام یا مقام قضائی تحویل دهد. وی تأکید می‌کند: در مواردی که بهداشت و سلامت شهروندان در معرض خطر جدی باشد، قانونگذار اشد مجازات را برای مرتکب در نظر گرفته است، به عنوان نمونه طبق ماده ۲۰ قانون مدیریت پسماند تخلیه نخاله یا زباله در اماکن عمومی سبب توقیف وسیله نقلیه از یک تا ۱۰ هفته می‌شود و اگر محل تخلیه در اماکن عمومی و دخل شهره باشد، اشد مجازات یعنی توقیف به مدت ۱۰ هفته اعمال می‌شود.

ماده به تعریف مقرر در ماده ۹ قانون حفاظت از محیط زیست نیز اشاره شده است. وی با اشاره به شیوع ویروس کرونا در کشور، یادآور می‌شود: افرادی که اقدام به فروش اقلام بهداشتی غیر مجاز می‌کنند، فروشندگان اجناس بهداشتی تقلبی، احتکارکنندگان اقلام بهداشتی و کسانی که اقدام به انتشار عمدی یا سهوی ویروس می‌کنند، حسب مورد برابر قانون خاص و قانون مجازات اسلامی مجازات و مسئول پرداخت غرامت و خسارت وارده به اموال عمومی و تحمل حبس و پرداخت دیه مجنی‌علیه هستند. این حقوقدان با بیان اینکه رها کردن ضایعات و زباله‌های آلوده به ویروس کرونا در اماکن عمومی تحت هر عنوان و به هر میزان جرم است، می‌گوید: اینگونه اقدامات اگر به مقدار زیاد و به قصد ایجاد اختلال در نظام حکومتی و نظم اجتماعی انجام شود، مشمول مجازات محاربه یا افساد فی‌الارض بوده و مجازات اعدام یا حبس

فصل سوم حقوق املاک و مستغلات

از حقوق ارتفاقی املاک
شهری چه می‌دانید؟

آیا امکان تغییر کاربری اراضی
زراعی وجود دارد؟

تفکیک املاک و مستغلات شهری
چگونه انجام می‌شود؟

آیا امکان تغییر کاربری اراضی زراعی وجود دارد؟

عباس صادقی

گاه بین تقنین و تنقیح قوانین و واقعیات و نیازهای اجتماعی تعارض پیش می‌آید، بدین معنا که مقنن در مواردی با رعایت مصلحتی بخشی از مواد قانونی را تصویب می‌کند، اما تغییرات اجتماعی از کارایی آن می‌کاهد؛ در چنین شرایطی این پرسش مطرح می‌شود که راهکار اجرایی برای برون‌رفت از وضعیت موجود چیست؟

تمرکز امکانات رفاهی و خدماتی در شهرها باعث شد تا روستانشینان و شهرنشینان شهرهای کوچک‌تر در سودای یافتن موقعیت اجتماعی بهتر، امکانات رفاهی بیشتر و درآمد اقتصادی بالاتر به کوچ خواسته یا ناخواسته به مقصد شهرهای بزرگ تن دهند. کلانشهرها و در مرحله بعد مراکز استان‌ها، مهم‌ترین مقاصد اینگونه مهاجرت‌ها بودند. ادامه این روند که در ایران از اواخر دهه ۴۰ آغاز و در دهه ۷۰ به اوج خود رسید معضلات و آسیب‌های زیادی به همراه داشته است؛ کاهش جمعیت فعال و نیرو کار در روستاها و شهرهای کوچک، کاهش ارزش اقتصادی اراضی روستایی و افزایش بی‌رویه بهای زمین و مسکن در شهرها و شیوع تکدیگری و ارتکاب خلاف و جرم از جمله این معضلات بوده است.

افزایش جمعیت شهرها باعث شد اراضی قابل برای احداث منازل مسکونی در این مناطق به مرور کم‌تر شود، این وضعیت سبب شد ساخت آپارتمان‌ها و مجتمع‌های مسکونی افزایش یابد، اما این راهکار نیز در کوتاه مدت قابلیت خود را از دست داد و باز هم مشکل کمبود زمین برای ساخت مسکن شهری بیش از گذشته

نمایان شد.

وجود نارسایی در قانون شهرداری‌ها به ویژه ماده ۱۰۰ این قانون و تبصره‌های ذیل آن که به ضعف نظارتی منجر می‌شد، سبب شد برخی از شهروندان، دلالان، انبوسازان و معماران اقدام به ساخت و ساز بر اراضی کشاورزی حریم شهر کنند. مالکان اینگونه اراضی پس از پایان مراحل ساخت و ساز و برای دریافت انشعاب خدمات عمومی مجبور به مراجعه به شهرداری و اخذ پایان ساخت می‌شدند، در اینگونه موارد شهرداری‌ها با طرح پرونده تخلف در کمیسیون ماده ۱۰۰، اقدام به اخذ جریمه از مالک متخلف می‌کردند. شیوع این رویه از آنجا که از سویی منویات مالکان را به همراه داشت و

مطابق قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها و سایر نصوص قانونی مرتبط با مرجوع البیه، تغییر کاربری اراضی زراعی و باغی ممنوع است، مگر به حکم مرجع قانونی آن هم در موارد ضروری

از سوی دیگر منبع درآمد قابل توجهی برای شهرداری‌ها ایجاد کرده بود، در ابتدا با مخالفت مواجه نشد؛ اما پس از حدود یک دهه آثار زینبار آن هویدا شد. توسعه نامتوازن شهری، نبود امکان آرایه خدمات متوازن و عادلانه به همه مناطق، شیوع پدیده دلالی و بورس کاذب زمین و مسکن و افزایش بی‌رویه قیمت خانه در اثر آن، حذف پوشش گیاهی و افزایش سیلاب و مخاطرات طبیعی از جمله این موارد بود؛ به همین دلیل قانون‌گذاران در سال ۱۳۷۴ قانونی با عنوان «قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها» به تصویب رساندند تا از تغییر کاربری این اراضی جلوگیری کنند.

شامل این قانون بر اراضی زراعی و باغ‌هایی که در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرک‌ها وجود دارد، مشهود است. لازم به ذکر است محدوده قانونی شهرها بر اساس «قانون تعاریف ضوابط تقسیمات کشوری» مصوب ۱۳۶۲ و محدوده شهرک‌ها بر مبنای مصوبه مراجع قانونی ذی‌ربط تعیین می‌شود. موردی که هر چند دخیل در امور شهری نبود، اما به این مبحث مربوط می‌شود آن است که محدوده روستاها نیز بر اساس طرح‌های هادی یا بهسازی روستا و پس از تصویب مراجع قانونی ذی‌صلاح تعیین می‌شود و در روستاهای فاقد طرح هادی یا بهسازی، محدوده مسکونی موجود در روستا ملاک است.

مطابق قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها و سایر نصوص قانونی مرتبط یا مرجوع‌الیه، تغییر کاربری اراضی زراعی و باغی ممنوع است، مگر به حکم مرجع قانونی آن هم در موارد ضروری؛ در اینگونه موارد جلسه کمیسیونی متشکل از نمایندگان وزارت‌خانه‌های جهادکشاورزی، راه و شهرسازی، سازمان محیط زیست و وزارت کشور با دبیری وزارت جهادکشاورزی برگزار و در خصوص تعیین ضرورت یا امکان تغییر کاربری تصمیم‌گیری می‌کنند؛ شایان ذکر است تشخیص اینکه اراضی مورد تقاضا زراعی و باغی هست یا خیر، بر عهده وزارت جهادکشاورزی است. اگر مجوز تغییر کاربری اراضی صادر شد ۸۰ درصد قیمت روز با احتساب ارزش زمین پس از تغییر کاربری بابت عوارض از مالک اخذ می‌شود. متقاضی تغییر کاربری یا ورثه یا وکیل وی باید درخواست کتبی خود دال بر تقاضای تغییر کاربری را به انضمام مدارک و اسناد مثبت سمت درخواست دهنده و اسناد هویتی وی، احراز مالکیت و بلاعارض بودن آن، نامه شهرداری، نظر کارشناس بازدیدکننده از ملک و برگ تعیین تکلیف عوارض و مالیات را به دبیرخانه کمیسیون که در سازمان کشاورزی مرکز هر استان مستقر است، تسلیم کند. این کمیسیون موظف است از تاریخ ثبت درخواست به مدت دو ماه در خصوص امکان تغییر کاربری اعلان نظر کند. در صورت اعلام موافقت کمیسیون که به رأی اکثریت اعضا مستند است، مراتب با نقشه و مشخصات کامل ملک به منظور تعیین قیمت روز زمین یا باغ برای کاربری جدید به اداره کل امور مالیاتی استان اعلام می‌شود و پس از صدور گواهی مبنی بر واریز ۸۰ درصد ارزش روز

زمین و یا باغ، مجوز تغییر کاربری صادر خواهد شد. در صورت تغییر کاربری بدون مجوز پس از معرفی متخلف به مراجع قضایی و با احراز تخلف و اقدامات مغایر قانون ابتدا دستور موقت محکمه مبنی بر توقف عملیات صادر و سپس برابر مقررات به اتهام رسیدگی و حسب مورد حکم محکومیت به پرداخت جریمه نقدی یا قمع بنا را صادر می‌شود. البته تغییر کاربری نیازمند احراز است و هر اقدامی تغییر کاربری محسوب نمی‌شود؛ به عنوان نمونه دادگاه تجدیدنظر ورامین در رأی شماره ۰۰۷۱۵/۲۲۳۸۰۲۲۳۸۰۹۹۷۰۹۲ مورخ ۲۸ مردادماه ۱۳۹۲ ضمن ابرام رأی دادگاه بدوی مبنی بر وارد نبودن ادعای جهاد کشاورزی مقرر داشته صرف حصارکشی و محصور کردن اراضی و باغات تخلف و مصداق تغییر کاربری نیست.

تغییر کاربری نیازمند احراز است و هر اقدامی تغییر کاربری محسوب نمی‌شود

از حقوق ارتفاعی املاک شهری چه می‌دانید؟

از حقوق ارتفاعی املاک شهری چه می‌دانید؟

مالک هر ملک، مختار به انجام هر گونه تصرف در ملک خود است جز آنچه قانون محدود کرده است؛ اما گاه در شرایطی حقوقی در املاک برای دیگران ایجاد می‌شود که نا آگاهی نسبت به آن‌ها مسئولیت حقوقی و کیفری افراد را همراه دارد.

مالکیت، عالی‌ترین شیوه تسلط بر اموال است، بدین معنا که مالک هر شیء طبق مواد ۳۰ تا ۳۳ قانون مدنی حق هر گونه دخل و تصرف در مایملک خود را دارد و تمام ثمرات و متعلقات مال به مالک تعلق دارد، جز آنچه قانون منع کرده یا به موجب قانون می‌توان مالک را از داشتن آن منع کرد.

اما رابطه افراد با اموال تنها به مالکیت محدود نیست و

یکی از مهم‌ترین پرونده‌های مطرح شده در محاکم حقوقی به ویژه در شهرها و کلانشهرها، مربوط به املاک و مستغلات است و از علل آن تراکم جمعیت و در برخی موارد سهل‌انگاری افراد در تنظیم قولنامه‌ها و اسناد مالکیت است

و اضافه می‌کند: یکی از مهم‌ترین پرونده‌های مطرح شده در محاکم حقوقی به ویژه در شهرها و کلانشهرها، مربوط به املاک و مستغلات است و از علل آن تراکم جمعیت و در برخی موارد سهل‌انگاری افراد در تنظیم قولنامه‌ها و اسناد مالکیت است.

این حقوقدان با بیان اینکه یکی از حساس‌ترین شیوه‌های تداخل منافع در مالکیت اراضی، حق ارتفاق است، تصریح می‌کند: به موجب حق ارتفاق، حقی برای فرد در ملک دیگری ایجاد می‌شود، یعنی اگر فردی حق ارتفاق در ملک دیگری پیدا کند، بدون اذن مالک می‌تواند وارد آن شود یا از آن عبور کند یا از دیگر منافع آن استفاده کند. صبوری اضافه می‌کند: ایجاد حق ارتفاق بنا بر قرارداد مالک با طرف دیگر است و ممکن است محدود به زمان خاص یا دائمی باشد.

او می‌افزاید: یکی از شایع‌ترین انواع حق ارتفاق که در شهرها هم بسیار زیاد مشاهده می‌شود آن است که ملک شخصی مجرای عبور آب یا فاضلاب شخص دیگر یا ملک مجاور باشد و مالک نمی‌تواند از عبور مجرای جلوگیری کند، مگر در صورتی که مستحق نبودن صاحب حق مشخص شود، مثلاً مشخص شود که مدت قرارداد تمام شده است.

این وکیل دادگستری می‌گوید: اگر کسی از قدیم در ملک دیگری حق ارتفاق داشته مالک نمی‌تواند مانع او شود؛ به عنوان مثال اگر فردی ملکی را بخرد و برای آن ملک حق المجری یا حق العبور در ملک مجاور وجود داشته باشد، آن حق نیز به او منتقل می‌شود و کسی نمی‌تواند او را از داشتن حق ارتفاقی منع کند.

ایجاد حقوق ارتفاقی و انتفاعی نیز از انحای ایجاد این رابطه است. آگاهی از حقوق ارتفاقی و انتفاعی در شهرها که شمار فراوانی از افراد در کنار هم زندگی می‌کنند و احتمال تضارب منافع آنان بسیار زیاد است، اهمیت فراوانی دارد.

🔴 **حقوق ارتفاقی، موضوع بسیاری از دعاوی**

اشخاص

جمال صبوری، وکیل دادگستری و کارشناس ارشد حقوق خصوصی می‌گوید: طبق ماده ۳۶ قانون مدنی، مالکیت باید ناشی از سبب مُمَلِّک یا ناقل قانونی باشد، یعنی هر فرد باید از روش‌هایی مانند ارث، خرید، هبه، صلح، اجاره یا برقراری حق انتفاع مالک اصل یا منافع اموال شود، در غیر این صورت مالکیت او قابل ایراد است.

صبوری خاطر نشان می‌کند: حقوق ارتفاقی قابل نرخ گذاری و خرید و فروش است و به همین دلیل مثلاً در زمانی که اصل ملک در جریان طرح آزادسازی معابر مورد معامله با شهرداری قرار می‌گیرد، نمی‌توان مالک را مجبور کرد ملک را بدون حق ارتفاق بفروشد.

او اظهار می‌کند: هیچ‌کس حق ندارد مسیر ناودان خود را به سمت ملک دیگری یا پشت بام دیگری قرار دهد یا بدون اذن همسایه بر پشت بام او برف بریزد؛ این مسئله مخصوصاً در موقع احداث مجتمع‌های مسکونی یا احداث بنا در کنار اراضی بایر یا کنار اراضی که مالک آن‌ها را مدت‌های زیادی رها کرده اهمیت زیادی دارد.

این حقوقدان یادآور می‌شود: طبق ماده ۱۰۰ قانون مدنی اگر مجرای آب کسی از ملک همسایه عبور کند و در مسیر مجری خرابی ایجاد شود و در اثر آن به ملک یا خانه همسایه آسیبی وارد شود، صاحب مجری باید خسارات همسایه را جبران و با تعمیر مجری از افزایش خسارت‌ها جلوگیری کند.

صبوری می‌گوید: اگر ملکی که حقوق ارتفاقی به آن مترتب است مورد معامله واقع شود یعنی به دیگری فروخته شود، حقوق ارتفاقی آن هم به خریدار منتقل می‌شود و نمی‌توان خریدار را از آن منع کرد، مگر اینکه طرفین خلاف این رویه توافق کنند.

رسیدگی به اختلافات ناشی از حقوق ارتفاقی

محمد رضا فاتحی، وکیل دادگستری و کارشناس ارشد حقوق عمومی تصریح می‌کند: طبق بند ۵ ماده ۲۵ قانون ثبت اسناد و املاک رسیدگی به تعارض اسناد مربوط به حقوق ارتفاقی در صلاحیت هیئت نظارت ثبت است.

وی ادامه می‌دهد: گاهی مالک مالکی تقاضای صدور سند مالکیت یا تحدید حدود می‌دهد، در این شرایط اگر مالک ملک مجاور در ملک او برای خود حقوق ارتفاقی قائل باشد تنها ۳۰ روز از تاریخ تنظیم صورت‌مجلس تحدید فرصت دارد حسب مورد به مرجع صلاحیت‌دار که دادگستری یا اداره ثبت است، عرض حال ارائه کند.

این وکیل دادگستری یادآور می‌شود: حقوق ارتفاقی در آگهی‌های نوبتی که در موارد مختلف در جراید چاپ می‌شود، درج نمی‌شود، اما باید در ذیل آگهی به آن اشاره شود.

فاتحی تاکید می‌کند: حقوق ارتفاقی یکی از مهم‌ترین موضوعات طرح دعاوی اشخاص در محاکم است و در بسیاری موارد نیز حق افراد ضایع می‌شود، زیرا از مهلت‌های مقرر قانونی آگاهی ندارند و پس از گذشت مواعد حقی برای آن‌ها متصور نیست، به عنوان مثال پس از گذشت ۳۰ روز از تنظیم صورت‌مجلس تحدید اعتراض یا عرض حال پذیرفته نمی‌شود.

او با بیان اینکه حقوق ارتفاقی در اسناد مالکیت درج می‌شود، اظهار می‌کند: همانگونه که معامله با حق استرداد در مورد اصل ملک امکان‌پذیر است، در مورد رهن، اجاره یا فروش حقوق ارتفاقی نیز ممکن است.

حقوق ار تفاقى بكى از مهم ترين موضوعات طرح دعاوى اشخاص در محاكم است و در بسيارى موارد نيز حق افراد ضايع مى شود. براى از مهلت هاى مقرر قانونى آگاهى ندادن و پس از گذشت مواعد حقى براى آن ها متصور نيست

تقسیم اموال به واحدهای کوچک تر همواره مناقشه برانگیز است، بویژه اگر چند نفر در یک مال شریک باشند.

تفکیک املاک و مستغلات شهری چگونه انجام می شود؟

قوانین و مقررات مرتبط با حقوق اشخاص حقیقی و حقوقی در رابطه با املاک و اراضی شهری، از مهم‌ترین و پرکاربردترین قوانین کشور است. آگاهی شهروندان از حقوق و تکالیف قانونی خود در این زمینه مراجعات افراد به ادارات را به حداقل رسانده و امکان سوءاستفاده و کلاهبرداری را از بین می‌برد.

تقسیم اموال به واحدهای کوچک‌تر همواره مناقشه برانگیز است، بویژه اگر چند نفر در یک مال شریک باشند. هر اندازه ارزش ریالی اموال منقول یا غیرمنقول بالاتر و اثرگذاری آن در زندگی انسان‌ها بیشتر باشد، تقسیم آن نیز حساسیت بیشتری دارد. تقسیم املاک به واحدهای کوچک‌تر در اصطلاح حقوقی تفکیک نامیده می‌شود. عملیات تفکیک اراضی به ویژه در مناطق شهری که املاک از ارزش بیشتری برخوردار است، تابع مقررات و ضوابط خاصی است. قانونگذار در تعیین فرایند تفکیک اراضی قصد داشته حقوق اشخاص حقیقی، حقوقی و دولت حفظ و در عین حال متقاضی تفکیک نیز به خواسته خود برسد.

🔴 **تقاضای تفکیک باید از طرف مالک یا ذی‌نفع صادر شود**

محمدرضا فاتحی، کارشناس ارشد حقوق عمومی با بیان اینکه تقسیم اراضی به قطعات کوچک‌تر از مقتضیات زندگی شهری است، تصریح می‌کند: قیمت بالای زمین و مستغلات و هزینه زیاد تهویه، سرمایش و گرمایش واحدهای مسکونی بزرگ و سطح درآمد پایین سبب شده که از دهه‌های گذشته شهروندان تمایل بیشتری به خرید اراضی یا واحدهای مسکونی با مساحت کمتر داشته باشند.

او ادامه می‌دهد: یکی از موارد تفکیک، تقسیم اراضی مشاع بین خریداران یا وراثت یا زمان صدور اسناد مالکیت است که در همه این موارد تفکیک به تقاضای مالک یا ذی‌نفع اعم از خریدار یا ورثه انجام می‌شود.

این حقوقدان خاطر نشان می‌کند: گاه تقاضای تفکیک اراضی برای تعیین حدود مالکیت مدیون از سوی بانک، مؤسسه مالی، طلبکار و در موارد مطالبه نفقه و مهریه از سوی زوجه به دادگاه تسلیم می‌شود.

فاتحی با بیان اینکه درخواست تفکیک ممکن است از طرف مالک، مالکان مشاعی یا قائم مقام قانونی آنان صادر شود، تاکید می‌کند: این افراد باید استعلام تفکیک به ضمیمه نقشه تفکیکی ملک را از طریق یکی از دفاتر اسناد رسمی به اداره ثبت اسناد و املاک محل وقوع ملک ارسال و

منتظر دریافت نتیجه استعلام دفترخانه که در قالب نامه‌ای با امضا و دستور رئیس اداره ثبت اسناد و املاک محل است، باشند.

او یادآور می‌شود: برای تفکیک اراضی شهری با مالک مفقودالاثر دستور قاضی دادگاه الزامی است، زیرا اینگونه موارد از امور حسبی محسوب می‌شود و باید منافع غایب مفقودالاثر در صورت رجوع یا ورثه قانونی او حفظ شود.

این وکیل دادگستری ادامه می‌دهد: پرونده تفکیکی در اداره ثبت اسناد و املاک به ضمیمه پرونده اصلی که از بایگانی خارج می‌شود، به نماینده اداره ثبت تحویل و پس از احراز صحت مالکیت مالک و ارتباط حقوقی قائم مقام با وی، به همراه نقشه ارائه شده بر اساس ماده ۱۰۱ قانون شهرداری‌ها به شهرداری حوزه ثبتی ارسال می‌شود.

📌 **مهلت دو ماهه شهرداری در**

پاسخ به استعلام تفکیک

فاتحی با بیان اینکه گاه دریافت پاسخ استعلامات از دستگاه‌های اجرایی مدت زمان زیادی طول می‌کشد، تاکید می‌کند: این مسئله سبب می‌شود شهروندان سرخورده و نگران شوند و

برخی نیز گمان می‌کنند که هیچ ضمانت اجرایی برای الزام دستگاه اجرایی به ارسال پاسخ استعلام در زمان مقرر وجود ندارد، در حالی که قانونگذار در بسیاری موارد طرق دیگری برای پیشبرد جریان پرونده‌ها و حتی امکان طرح شکایت علیه دستگاه اجرایی را پیش‌بینی کرده است. او با بیان اینکه شهرداری مکلف است نظر خود را در خصوص تفکیک اراضی در قالب پاسخ به استعلام واحد ثبتی ارائه دهد، می‌گوید: در صورتی که شهرداری در مهلت دو ماه از تاریخ دریافت نامه استعلام اداره ثبت محل پاسخ مقتضی را ارائه نکند، اداره ثبت محل وقوع ملک در اجرای ماده ۱۵۴ قانون ثبت می‌تواند راساً مبادرت به تفکیک ملک کند، در این حالت اگر شهرداری حقوق معوقه‌ای دارد که وصول نشده باید مستقیماً به مالک مراجعه و مطالبه شود؛ اما اگر پاسخ شهرداری مبنی بر تأیید نقشه تفکیکی به اداره ثبت اسناد و املاک واصل شد، رئیس این اداره تاریخ مراجعه متقاضی را جهت بازدید از محل وقوع ملک مورد تفکیک مشخص و به نقشه بردار ارجاع می‌دهد.

این وکیل دادگستری با بیان اینکه نماینده اداره ثبت، نقشه بردار و مالک یا مالکان مشاعی یا نماینده قانونی آنان در وقت تعیین شده از محل وقوع ملک و مختصات آن بازدید می‌کنند، اظهار می‌کند: اگر قطعات تفکیکی داخل در محدوده ملک مشاع باشد و اختلاف معارض یا تجاوز حدود وجود نداشته باشد، نقشه‌بردار نقشه تفکیک ملک را که قبلاً توسط شهرداری تأیید شده، ترسیم و پس از تعیین قطعات تفکیکی مراتب به رئیس اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبتی گزارش می‌کند.

🔴 **ملک باید طلق باشد**

فاتحی یادآور می‌شود: ملک مورد درخواست تفکیک باید طلق باشد، یعنی معارض حقیقی یا حقوقی نسبت به آن وجود نداشته باشد؛ برای مشخص شدن اینکه ملک طلق هست یا نیست، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک محل صورتمجلس تفکیکی به ضمیمه نقشه ملک را به دفتر بازداشتی ارجاع می‌دهد تا در صورت نبود معارض یا بازداشتی، جواز تفکیک صادر شود. وی با بیان اینکه صورتمجلس تفکیکی اثرات مهمی در وضعیت سهامی مالکان ملک مشاعی دارد و به سادگی قابل اصلاح نیست، تأکید می‌کند: پس از آنکه مالک کلیه حقوق مالی ملک را پرداخت کرد، صورتمجلس تفکیکی به دفترخانه اسناد رسمی ارسال می‌شود.

فصل چهارم حقوق کارکنان

حمایت ناقص قانون
از کارکنان شهرداری

مهم ترین حقوق و تکالیف کارگران
شهرداری چیست؟

حمایت ناقص قانون از کارکنان شهرداری

عباس صادقی

ضروری است اقداماتی که مأموران شهرداری طبق قانون انجام می‌دهند، مشمول حمایت‌های ماده ۶۰۷ قانون مجازات قرار گیرد در غیر این صورت اقتدار این مرجع تضعیف می‌شود. البته از آنجا که مجازات‌های مقرر در بندهای سه‌گانه این ماده بسیار سنگین است، باید ضمانت‌اجرای خفیف‌تری در نظر گرفته شود.

هدف از وضع قانون برقراری نظم و انضباط در جامعه و جلوگیری از تضییع حقوق افراد به انحاء و در شرایط مختلف است. به عقیده حقوقدانان قانونگذار دانای کل است، یعنی مقننین با لحاظ همه شرایط و ضوابط اجتماعی و در نظر گرفتن همه جوانب و همه مصالح فردی، گروهی و حاکمیتی و به دور از تعصب و جانبداری، موادی را تدوین و تنظیم و در قالب قانون منتشر می‌کنند و از آن پس همگان می‌توانند با رجوع و استناد به آن حقوق خود را استیفا و از تضییع آن جلوگیری کنند. کلیت این ضرورت اجتماعی نشان می‌دهد که قوانین و مقررات باید جامع، مانع، واضح و حتی المقدور بی‌نیاز از تفسیر باشد، همچنین عناوین قانونی نیز باید متنوع و در عین حال با پرهیز از تکثرگرایی وضع شود، یعنی در موضوعات مختلف مدنی، جزایی، شهروندی و مدیریتی و اجرایی قوانین مختلف وضع شود، اما فحوای آن‌ها باید به قدری گویا و جامع‌الاطراف باشد که به وضع قوانین یا اصلاحیه‌های لاحق نیازی نباشد. از این منظر، هر یک از قوانین در جایگاه خود بسیار مهم و با توجه به پیوستگی مناسبات اجتماعی، موید سایر عناوین قانونی است.

یکی از مهم‌ترین و کاربردی‌ترین متون قانونی ایران، «قانون شهرداری‌ها» است که به دلیل گستردگی وظایف و اختیارات مدیریت شهری و ارتباط شئون مختلف زندگی شهروندان با شهرداری، در زمره قوانین مرجع محسوب می‌شود. این قانون ضابطه اصلی در رتق و فتق امور شهری و ارائه خدمات مورد نیاز به شهروندان ساکن در

محلات مختلف است، رابطه شهرداری را با دیگر دستگاه‌ها تنویر و جایگاه آن را در امور اجرایی کشور معین می‌کند و از بی‌نظمی و پریشانی در امور شهر جلوگیری می‌کند.

▣ **ايرادات نص ماده ۱۰۰**

در میان مواد مختلف قانون شهرداری‌ها برخی به دلیل گسترده با ارتباط با امور شهروندان و تعیین تکلیف در مواد حساس، از اهمیت بیشتری برخوردار است که یکی از آن‌ها ماده ۱۰۰ این قانون است؛ این قانون مناط اصلی در تعیین تکلیف موارد تخلفات ساختمانی است و برای متخلفان مجازات‌های تخریب و جریمه تعیین می‌کند. از آنجا که قانون شهرداری‌ها بیش از ۶۰ سال قبل تصویب شده، مواد و تبصره‌های آن نیز با نیازهای شهروندان در شرایط فعلی سازگار نیست، بر همین قیاس ماده ۱۰۰ این قانون نیز نیازمند اصلاح و تغییر است.

در قسمتی از این ماده قانونی آمده است: «شهرداری می‌تواند از عملیات ساختمانی ساختمان‌های فاقد پروانه یا مخالف مفاد پروانه به وسیله مأمورین خود، اعم از آنکه ساختمان در زمین محصور یا غیر محصور واقع باشد، جلوگیری کند...» در این قسمت از ماده کلمه «می‌تواند» این معنا را به ذهن متبادر می‌کند که جلوگیری از ارتکاب تخلفات ساختمانی از سوی شهرداری‌ها امری اختیاری است، در حالی که این کار از وظایف ذاتی مدیریت شهرها است؛ همچنین کلمه «جلوگیری» نیز در این بخش از ماده این معنا را به ذهن متبادر می‌کند که شهرداری باید قبل از آغاز عملیات ساختمان‌سازی فاقد مجوز از آن جلوگیری کند، در حالی که شهرداری در هر مرحله از عملیات ساخت و ساز متوجه ارتکاب تخلف شد باید از ادامه آن ممانعت کند. باز هم موارد دیگری به عنوان نقص در متن این ماده و تبصره‌های ذیل آن وجود دارد؛ اما یکی از مهم‌ترین مواردی که در نگارش این ماده مغفول مانده و سایر عناوین قانونی از جمله قانون استخدامی کشور و قانون مجازات اسلامی نیز توجهی به آن نکرده و همچنان آن را مسکوت گذاشته‌اند، نبود حمایت قانونی از کارکنان شهرداری و از آن جمله مأموران واحد اجراییات ماده ۱۰۰ است.

▣ **استثنای کارکنان شهرداری از شمول ماده ۶۰۷**

توضیح آنکه، بر اساس ماده ۶۰۷ قانون مجازات اسلامی، ترمد و مقاومت در برابر مأموران دولتی جرم است؛ این ماده حبس از سه ماه تا دو سال را برای مجرمانی که عالمانه در برابر مأموران دولتی مقاومت می‌کنند مقرر کرده و تبصره آن ارتکاب جرایم بیشتر را مشمول سایر عناوین مجرمانه و تحمل مجازات‌های بیشتر کرده است. البته شایان ذکر است که مأموران مشمول این معاضدت قانونی باید صلاحیت قانونی را داشته و در حیطة وظایف و اختیارات خود و با رعایت ترتیبات قانونی امر کنند، همچنین نهی مأموران دولتی نیز مشمول این ماده قانونی می‌شود. شهروندانی که از امر مأمور دولتی متضرر شوند نیز می‌توانند با طرح شکایت از مأمور خاطی در دیوان

عدالت اداری یا دادگاه عمومی و انقلاب محل، حقوق خود را استیفا کنند. اما نکته جالب توجه در مورد این ماده قانونی آن است که طبق نظریه مشورتی شماره ۷/۵۰۵۰ اداره حقوقی قوه قضائیه، از آنچه که شهرداری از مؤسسات عمومی غیردولتی است و کارمند آن مأمور دولت تلقی نمی‌شود، مقاومت در برابر مأموران شهرداری از شمول این ماده قانونی خارج است. این در حالی است که شهرداری هر چند یک نهاد عمومی است، اما وظایف بسیار متنوعی در حوزه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی و آموزشی را بر عهده دارد و لذا ضروری است اقداماتی که مأموران این دستگاه برابر قانون انجام می‌دهند، مشمول حمایت‌های ماده ۶۰۷ قانون مجازات قرار گیرد در غیر این صورت اقتدار این مرجع تضعیف می‌شود. البته از آنجا که مجازات‌های مقرر در بندهای سه‌گانه این ماده بسیار سنگین است، باید برای مقاومت در برابر مأموران شهرداری ضمانت‌اجرای خفیف‌تری در نظر گرفته شود.

📌 **شوراهای اسلامی مشمول معاضدت ماده ۶۰۹ نیست**

در ماده ۶۰۹ قانون مجازات اسلامی قانونگذار موضوع دیگری را مطرح می‌کند؛ در این ماده توهین به مقامات عالی‌رتبه، تمامی کارکنان وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها مشمول عنوان مجرمانه قرار گرفته و حسب مورد سه تا شش ماه حبس و یا تا ۷۴ ضربه شلاق و یا ۵۰ هزار تا یک میلیون ریال جزای نقدی در نظر گرفته شده است. نکته جالب توجه در خصوص این ماده آن است که بر اساس نظر مشورتی شماره ۷/۱۵۸۷ اداره حقوقی قوه قضائیه با توجه به حصری بودن این ماده، حکم آن شامل اعضای شوراهای اسلامی شهر و روستا نمی‌شود. به نظر می‌رسد نظر کارشناسان اداره حقوقی آن بوده است که جرم موضوع ماده ۶۰۹ طبق ماده ۱۳۰ قانون مجازات اسلامی غیرقابل گذشت بوده و به نوعی توهین به اصل نظام و حکومت تلقی می‌شود، مجازات آن نیز باید شدیدتر باشد.

مهم‌ترین حقوق و تکالیف کارگران شهرداری چیست؟

عباس صادقی

نظام کارگری و کارفرمایی از بزرگترین اجرای نظام اقتصادی و سیستم اداری کشور است؛ کارگران بر اساس قانون حقوق و تکالیفی دارند که بخش زیادی از آن‌ها احصا شده است، اما این مسئله در مورد کارگران شهرداری اندکی متفاوت است.

کار مبنای کسب ثروت، امرار معاش و اداره امور افراد است و در هر کشور ارزش و اهمیت والایی دارد. در دین اسلام و نظام حقوقی ایرانی که منبعث از میانی فقهی آن است به کار و کارگر اهمیت ویژه‌ای داده شده و در متون روایی و مواد مختلف قانونی بر ضرورت صیانت از حقوق کارگران و احقاق حقوق آنان تاکید شده است.

کارگران در آئینه قوانین

اصل سی و یکم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، برخورداری از مسکن مناسب را حق هر شهروند ایرانی می‌داند و دولت‌ها را موظف به بسترسازی برای تأمین یا احداث مسکن کرده و در این راستا بر حمایت از ویژه از اقشار نیازمند نظیر روستاییان و کارگران تاکید کرده است.

در سایر اصول قانون اساسی نیز به تشکیل شوراها و نهادهای قانونی برای صیانت از حقوق کارگران اشاره شده و در قانون برنامه پنجم توسعه نیز دستگاه‌های اجرایی موظف به تعریف ساز و کارهایی برای احقاق حقوق آنان شده‌اند؛ نظیر بند «الف» ماده ۷۳ قانون برنامه پنجم توسعه دولت موظف به اتخاذ و اعمال تدابیری جهت اصلاح قوانین کار و تأمین اجتماعی و روابط کارگری و کارفرمایی شده است.

اما بر اساس قانون مدنی ایران، استخدام کارگران در قالب عقد اجاره اشخاص تعریف شده و در بند ۱ ماده ۵۱۳ این قانون صراحتاً از اصطلاح «اجاره خدمه و کارگران از هر قبیل» نام برده شده است؛ این سخن بدان معناست که کارگر باید شخص حقیقی باشد و شخص حقوقی مشمول عنوان کارگر نیست و دیگر اینکه کارفرما در واقع وقت، توانایی جسمی یا توانمندی علمی کارگر را اجاره می‌کند، پس باید زمان آغاز و پایان مدت اجاره و میزان اجاره‌بها که همان حق‌السعی یا حقوقی یا حق‌العمل خوانده می‌شود کاملاً مشخص باشد در غیر این صورت رابطه کارگری و کارفرمایی ایجاد نمی‌شود و کارفرما موظف به پرداخت اجرت‌المثل عمل کارگر می‌شود که در بسیاری موارد بیشتر از میزان توافق شده است.

جایگاه حقوقی کارگران شهرداری

تنها کارکنان شاغل در مشاغل کارگری شهرداری‌ها با استناد به مواد ۱ و ۲ آئین‌نامه استخدامی شهرداری‌های سراسر کشور مصوب ۱۳ اردیبهشت ۱۳۶۸ هیئت وزیران، در دایره شمول مقررات قانون کار قرار می‌گیرند؛ بندهای الف، ب، و پ ماده ۲ این آئین‌نامه کارکنان شهرداری‌ها را در قالب سه عنوان مستخدمان ثابت، رسمی و پیمانی تقسیم‌بندی کرده است، این قبیل کارکنان شهرداری به ترتیب مشمول مقررات آئین‌نامه استخدامی شهرداری‌ها، قانون استخدام کشوری و مقررات استخدامی موقت شهرداری‌ها هستند. در بند ۲ ماده ۲ آئین‌نامه استخدامی شهرداری‌های مشاغل کارگری شهرداری‌ها تعریف شده که به پیشنهاد شهرداری و تأیید سازمان امور اداری و استخدامی کشور مشخص می‌شود.

مهم‌ترین وظایف کارفرمایان مشمول قانون کار

طبق ماده ۱۲ قانون مسئولیت مدنی، کارفرمایان مشمول قانون کار، مسئول جبران خسارتی هستند که از طرف کارکنان اداری یا کارگران آن‌ها در حین انجام عمل یا به مناسبت آن به دیگری وارد شده است، مگر

اینکه محرز شود همه اصول و تدابیر حفاظت فیزیکی و قانونی رعایت شده است؛ منطوق مواد ۲۰ و ۱۴۳ قانون مجازات اسلامی نیز به این مسئله تصریح می‌کند و مقرر می‌دارد: در صورتی که عمل شخص حقیقی به نام و در راستای منافع شخص حقوقی باشد، شخص حقوقی مسئول جبران خسارت است، البته این مسئله نافی امکان مجازات شخص حقیقی به صورت علی‌حده نیست؛ بنابراین اگر کارگران شهرداری با رعایت همه اصول و موازین تخصصی و علمی در حین کار به دیگری آسیب بزنند، شهرداری مسئول جبران خسارات وارده است، اما اگر کارگران بدون رعایت اصول ایمنی و علمی در حسین اجرای یکی از پروژه‌های شهری که زیر نظر شهرداری انجام می‌شود به دیگری خسارت وارد کنند، شهرداری مسئول جبران خسارات وارده است، اما شهرداری می‌تواند برای وصول مبالغ پرداختی علیه کارگر اقدام به طرح شکایت کند و کارگر نیز جداگانه مجازات می‌شود.

ماده ۱۳ قانون مسئولیت مدنی، کلیه کارفرمایان مشمول قانون کار را موظف به بیمه کردن کارگران خود در مقابل حوادث می‌کند. ماده ۱ قانون بیمه کارگران دولتی و غیر دولتی نیز مقرر می‌دارد: «کلیه کارخانجات و مؤسسات اقتصادی بازرگانی صنعتی معدنی و بازرگانی و راه آهن و به طور کلی هر مؤسسه‌ای که کارگر در استخدام خود دارد اعم از دولتی یا غیر دولتی واقع در کشور ایران مکلف هستند کارگران خود را نزد شرکت سهامی بیمه ایران یا شرکت بیمه داخلی دیگری که دولت مقتضی بداند در مقابل حوادثی که در اثر انجام وظیفه روی داده باشد بیمه کنند»

در صورتی که کارفرمایی به این وظیفه قانونی عمل نکند، علاوه

ماده ۱۳ قانون مسئولیت مدنی، کلیه کارفرمایان مشمول قانون کار را موظف به بیمه کردن کارگران خود در مقابل حوادث می‌کند. ماده ۱ قانون بیمه کارگران دولتی و غیردولتی نیز مقرر می‌دارد: «کلیه کارخانجات و مؤسسات اقتصادی بازرگانی صنعتی معدنی و باربری و راه آهن و به طور کلی هر مؤسسه‌ای که کارگر در استخدام خود دارد اعم از دولتی یا غیردولتی واقع در کشور ایران مکلف هستند کارگران خود را نزد شرکت سهامی بیمه ایران یا شرکت بیمه داخلی دیگری که دولت مقتضی بداند در مقابل حوادثی که در اثر انجام وظیفه روی داده باشد بیمه کنند.»

بر آنکه طبق مقررات بیمه تأمین اجتماعی جریمه می‌شود، باید از عهده خسارات وارده به کارگر در حین انجام کار اعم از دیه و ارش برآید؛ لذا اگر شهرداری یا پیمانکار طرف قرارداد شهرداری بدون بیمه کردن کارگر، او را به خدمتی بگمارد و در جریان انجام عمل، کارگر مصدوم، مجروح یا کشته شود، کارفرما باید حسب مورد دیه و ارش کارگر را بپردازد و در موارد کشته شدن کارگر، رضایت اولیای دم را اخذ کند.

طبق قوانین کار و تأمین اجتماعی، کارفرما موظف است با آغاز بکار کارگر، در پایان هر ماه لیست بیمه را مطابق مقدار حقوق و تعرفه معین به تأمین اجتماعی ارسال و برابر آن مالیات پرداخت کند، اگر کارفرما در انجام این موارد تعلل کند کارگر می‌تواند برای احقاق حق بیمه خود، از کارفرما شکایت کند. در مورد پرداخت حقوق کارگر شامل حق‌السعی یا حق‌العمل یا دستمزد، پاداش، عیدی، مرخصی، حق اولاد، حق مسکن و خواروبار نیز کارفرما موظف به پرداخت در موعد است و قانون هیچ‌گونه تعللی در این موارد را جایز نمی‌داند. آن گروه از کارگران شهرداری که اصطلاحاً کارگران قراردادی خوانده می‌شوند مشمول این حمایت‌های قانونی هستند، اما متأسفانه قوانین کار و تأمین اجتماعی ایران در این زمینه دو ایراد اساسی دارد؛ نخست آنکه صراحتاً بین کارگران دولتی یا طرف قرارداد با دولت که بزرگترین کارفرمای کشور است با سایر کارگران تفاوتی قائل نشده و دیگر آنکه معاضدت و تضمین قانونی جهت حفظ موقعیت شغلی کارگری که اقدام به طرح شکایت در هیئت حل اختلاف کارگری و کارفرمایی کرده وجود ندارد و کارفرما نهایتاً پس از اتمام مهلت قرارداد کارگر شاکی را اخراج می‌کند.

⬇️ وظایف کارگران

اما کارگران نیز در مقابل کارفرما تعهداتی دارند؛ رعایت امانت که شامل اسرار شغلی و تجهیزات امانی محل کار می‌شود، رعایت مقررات محل کار که توسط کارفرما تهیه و به تأیید واحد تعاون اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی محل می‌رسد، انجام دستورات کارفرما و حسب مورد سرکارگر یا مدیر قسمت و دقت در انجام کار و وظایف محوله از مهم‌ترین وظایف کارگران در مقابل کارفرمایان است. کارگران باید وظیفه قانونی خود را شخصاً انجام دهند و به دیگران واگذار نکنند.

